

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Karmen Kaučič

**ETIKA ZASEBNOSTI PRI POROČANJU O TRAGEDIJAH: *ANALIZA
SLOVENSКИH NOVIC***

Diplomsko delo

Ljubljana 2007

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Karmen Kaučič

Mentorica: izr. prof. dr. Melita Poler Kovačič

**ETIKA ZASEBNOSTI PRI POROČANJU O TRAGEDIJAH: *ANALIZA
SLOVENSКИH NOVIC***

Diplomsko delo

Ljubljana 2007

ETIKA ZASEBNOSTI PRI POROČANJU O TRAGEDIJAH: ANALIZA SLOVENSКИH NOVIC

Glede na količino odgovornosti, ki jo nosi novinarski poklic, je etika izjemnega pomena za kakovostno novinarstvo, ki mora izpolnjevati svoje dolžnosti do javnosti. Zato bi morali novinarji, ko poročajo o ljudeh, upoštevati tisto, kar Rawls opredeljuje kot naravne dolžnosti. Od novinarja se namreč pričakuje, da pomaga sočloveku, ki se je znašel v stiski, in tako prepreči, da trpeča oseba ne postane še medijska žrtev. V nalogi smo se osredotočili na poročanje o tragedijah, objavljenih na tretji strani Slovenskih novic. Zanimalo nas je, kakšen odnos ima ta časnik do etike zasebnosti. V teoretskem delu smo ugotavljali, da novinarji v (tiskanih) medijih pogosto pozabljajo na pravice posameznikov, še najbolj na pravico do zasebnosti. Ugotovili smo, da si lahko (kritičen) bralec Slovenskih novic pri prispevkih s tragičnimi vsebinami pogosto zastavlja vprašanje: *Kako zadostiti pravici javnosti do obveščnosti in se hkrati izogniti etično nesprejemljivim posegom novinarjev v posameznikovo zasebnost?* Z analizo smo teoretične trditve preizkusili v praksi in potrdili glavno tezo, ki pravi, da Slovenske novice pri večjem številu analiziranih oseb posegajo v posameznikovo zasebnost. Obravnavane kršitve smo našli tako med spornimi identifikacijami vpletenih oseb, pri nespoštovanju domneve nedolžnosti, med spornimi podatki, ki posegajo v intimo, dostojanstvo in duševno integriteto, kot tudi med objavami spornih identifikacijskih fotografij.

Ključne besede: novinarska etika, odgovorno novinarstvo, javni interes, pravica do zasebnosti, pravica do obveščnosti.

ETHICS OF PRIVACY IN MEDIA REPORTS OF TRAGEDY: ANALYSIS OF SLOVENSKE NOVICE

Considering the heavy responsibility shouldered by the journalistic profession, ethics are of particular importance in ensuring the quality of journalists' efforts to meet their obligations to the public. For this reason, journalists doing stories about people should consider what Rawls has termed natural obligation. This refers to the principle that journalists should be of service to their fellow man in times of crisis and thereby prevent those they are helping from becoming media victims. This paper focuses on the reports of tragic events regularly published on page 3 of the Slovene newspaper *Slovenske novice*. Of particular interest has been the attitude of the publication toward the ethics of privacy. We discovered that (print) journalists often neglect the rights of the individual, especially the right to privacy. We also ascertained that a (critical) reader of *Slovenske novice* may often find himself confronted with the question of how to reconcile the public's right to information with the individual's right to privacy. We analyzed the theoretical claims by testing them in practice, and were thereby able to confirm the main thesis, namely, that *Slovenske novice* in the majority of cases fails to consider the individual's right to privacy in its reporting.

Key words: journalistic ethics, responsible journalism, public interest, the right to privacy, the public's right to know.

KAZALO

1. UVOD	5
2. OPREDELITEV POJMOV	6
2.1 PRAVICA JAVNOSTI DO OBVEŠČENOSTI.....	6
2.2 JAVNI INTERES.....	7
2.3 INFORMACIJE JAVNEGA ZNAČAJA.....	9
2.4 ZASEBNOST.....	10
2.4.1 OPREDELITEV PRAVICE DO ZASEBNOSTI	11
3. O NOVINARJEVI DILEMI: KOLIZIJA PRAVIC	14
4. ETIČNE DILEME PRI POROČANJU O TRAGEDIJAH	15
4.1 IDENTIFIKACIJA OSEB, VPLETENIH V TRAGEDIJO	15
4.1.1 IDENTIFIKACIJA MLADOLETNIKOV	17
4.2 SPOŠTOVANJE DOMNEVE NEDOLŽNOSTI	18
4.3 PODATKI IZ INTIMNE SFERE	19
4.4 OBJAVA PODROBNOSTI V LUČI DOSTOJANSTVA IN DUŠEVNE INTEGRITETE	19
4.5 OBJAVA FOTOGRAFIJ	20
5. ANALIZA SPOŠTOVANJA ZASEBNOSTI PRI POROČANJU O TRAGEDIJAH	22
5.1 RAZISKOVALNI NAČRT	22
5.2 KVANTITATIVNA ANALIZA.....	24
5.2.1 OPIS PODATKOV IN SPREMENLJIVK	24
5.2.2 REZULTATI	27
5.3 KVALITATIVNA ANALIZA.....	35
6. ZAKLJUČEK	42
7. SEZNAM UPORABLJENE IN NAVEDENE LITERATURE	44
7.1 DOKUMENTI, DOSTOPNI NA SPLETU	48
PRILOGA A: Opredelitev pravice do obveščnosti v nacionalnih in mednarodnih dokumentih	49
PRILOGA B: Javni interes, kot ga opredeljuje britanski Kodeks pritožbene komisije za tisk (The Press Complaints Commission Code of Practice)	51
PRILOGA C: Opredelitev pravice do zasebnosti v nacionalnih in mednarodnih dokumentih	52

1. UVOD

*Kako zavarovati človeka pred poskusi množičnih občil,
da ga ne zlorabijo kot sredstvo za doseganje dobička?*

(Šime Ivanjko 1997: 1179)

Že bežen pogled na Slovenske novice, časnik z najvišjo naklado, se ponavadi ustavi na naslovnici, kjer so objavljene informacije iz zasebnosti oseb, vpletenih v nek dogodek, do katerih pa javnost ni vedno upravičena. Ob rednem branju tega časnika pa ugotovimo, da vsakodnevno ponavljajoči se model vizualizacije naslovnice kot tudi same vsebine poročanj in njihov način upovedovanja težijo k temu, da bi pritegnili kar največji krog občinstva. Ker širše množice privlačijo vsebine, poznane pod imenom črna kronika, temu sledi tudi omenjeni časnik. Novinarji zaradi težnje po čim bolj branem prispevku pogosto pozabljajo na pravice posameznikov, še najbolj na pravico do zasebnosti. Vprašanje, ki si ga lahko bralec Slovenskih novic skoraj vsakodnevno zastavlja, se glasi: *Kje je meja med javnim interesom in zasebnostjo oz. kje se konča pravica javnosti do obveščенosti in začne pravica do zasebnosti?* To je tudi rdeča nit te naloge.

Glavni cilj diplomske naloge je poskus rešitve dileme – ali in kako poročati o t. i. relativno javnih osebah, ki so javnosti zanimive le kratek čas, upoštevajoč tako pravico do zasebnosti, ki je temeljna človekova pravica, kot tudi pravico do obveščенosti, kateri se novinarji v odnosu do javnosti ne smejo odreči.

Raziskovalno vprašanje, ki ga bomo obravnavali, se glasi: *Kako zadostiti pravici javnosti do obveščенosti in se hkrati izogniti etično nesprejemljivim posegom novinarjev v posameznikovo zasebnost?* In sicer se bo to vprašanje nanašalo le na prispevke s tretje strani Slovenskih novic, ki podrobneje poročajo o tragedijah, napovedanih že na naslovnici. Med tragedije pa bomo prištevali – tako kot ta leksem opredeljuje tudi Slovar slovenskega knjižnega jezika (1994: 1412) – žalostne dogodke in hude nesreče.

V teoretičnem delu naloge bomo opredelili temeljne pojme, ki jih bomo uporabili; to so javni interes, informacije javnega značaja, pravica javnosti do obveščенosti, zasebnost in pravica do zasebnosti. Nato bomo obe pravici, ki sta pogosto v koliziji, podrobneje obravnavali, zlasti z etičnega vidika.

V raziskovalnem delu bomo ugotavljali, ali novinarji Slovenskih novic spoštujejo omenjeni pravici pri poročanju o tragedijah. Kvantitativni analizi kršitev posameznih področij zasebnosti bo sledila kvalitativna analiza; s študijami primerov bomo preverili, ali so bila poročanja skladna z določili Kodeksa slovenskih novinarjev.

Namen raziskovalnega dela naloge je teoretične trditve preizkusiti v praksi in potrditi ali zavreči glavno tezo naloge, ki pravi: *Prispevki o tragedijah s tretje strani Slovenskih novic, ki so napovedani na naslovnici, posegajo v posameznikovo pravico do zasebnosti in tako kršijo profesionalni etični kodeks novinarjev.*

2. OPREDELITEV POJMOV

Preden se lotimo teoretičnega uvoda, moramo opredeliti temeljne pojme, ki so pomembni za razumevanje obravnavane problematike. Najprej bomo pogledali, kako različni avtorji in tudi dokumenti definirajo pojme, kot so pravica javnosti do obveščnosti, javni interes, informacije javnega značaja in zasebnost.

2.1 PRAVICA JAVNOSTI DO OBVEŠČENOSTI

V današnjem času je zaradi političnih in tehnoloških sprememb svoboda obveščanja nenehno ogrožena. Tesna povezanost s posameznikovo zmožnostjo, da sodeluje pri upravljanju skupnih zadev, jo hkrati opredeljuje »kot pomembno sestavino demokratične države« (Korošec 2000: 52). Drugače povedano: pravica do obveščanja in do svobodnega izražanja je temeljna človekova pravica, ki jo ima v družbi vsak posameznik. Ta mora biti namreč seznanjen z relevantnimi informacijami, da je njegovo delovanje in odločanje nemoteno.

Tudi Sedmak (1995: 12) razlaga: »Uveljavljanje svobode obveščanja kot pravice, ki nam zagotavlja, da smemo imeti, iskati in razširjati informacije in mnenja, je danes za demokratične države /.../ neizogibna obveznost.« V tem pojmovanju velja, da »javna oblast ni lastnik informacije, marveč le začasni posestnik, zaradi česar je dolžna to informacijo, v okviru določenih in z zakonom opredeljenih omejitev, deliti z vsakomur; tako imenovani prosti dostop /.../ do informacije je zato splošna človekova pravica.« (prav tam)

Podobno tudi Kodeks slovenskih novinarjev (2002) v preambuli določa, da je osnovno vodilo novinarjevega dela vselej upoštevati pravico javnosti do čim boljše informiranosti. To pomeni, da vedno in povsod brani načela svobodnega zbiranja in objavljanja informacij in tudi pravico do izražanja mnenj ter hkrati pri vestnem opravljanju svojega dela spoštuje pravice drugih.¹ Tudi mnogi avtorji (Korošec, Sedmak, Rovšek, Kečanovič, Poler Kovačičeva) postavljajo pravico do obveščenosti za temelj delovanja sodobnih družb, ki je hkrati tudi pogoj za delovanje demokratičnega sistema.

Tak način razumevanja vloge množičnih medijev, kot ga imamo v Sloveniji, imajo tudi številne demokratične države. To dokazujejo mednarodni dokumenti, kot na primer *Resolucija št. 1003 parlamentarne skupščine Sveta Evrope o novinarski etiki*, ki med drugim pravi, da »če ti (državljeni, op. K. K.) ne bi imeli na voljo tistih potrebnih informacij o javnih zadevah, ki jim jih nudijo mediji, demokracija ne bi bila mogoča«.

McManus (1994: 184) zatrjuje, da je temeljni cilj množičnih medijev obveščanje javnosti o zanj pomembnih zadevah. Tudi Encabo (1996: 70) poglobljeno razmišlja o pogloblitih nalogah medijev. Trdi namreč, da morajo mediji »zagotavljati različne informacije in mnenja o temah, ki so v javnem interesu in poznavanje katerih bo imelo pomembne učinke na vzgojo, urjenje in kulturo občanov ter jim bo hkrati izhodišče za oblikovanje njihovih lastnih mnenj o ljudeh in ustanovah«. Tudi Zatlerjeva (2000: 7) poudarja, da je naloga, dolžnost in odgovornost slehernega novinarja v tem, da mora informacije in mnenja sporočiti javnosti tako, »da bo ves čas čim boljše obveščena in da bo zato njen prispevek k upravljanju skupnih zadev čim bolj učinkovit«.

2.2 JAVNI INTERES

Na začetku je treba poudariti, da enotne definicije *javnega interesa* ni. Strinjamo se z Jarčevo trditvijo, da pri definiranju »tako abstraktnega pojma, kot je javni interes« (2001: 8–9), naletimo na številne težave. Jarc v javni interes uvršča vse zadeve, ki obvezujejo državo, da sama ali prek svojih subjektov »obvešča državljane o dogajanju v okviru tistih najpomembnejših segmentov njenega delovanja, glede katerih ji je z ustavo ali zakonom

---

¹ Več o opredelitvi pravice do obveščenosti v nacionalnih in mednarodnih dokumentih gl. v Prilogi A.

naložena posebna skrb« (2001: 9). Pirc Musarjeva (2005: 19) podaja poenostavljeno definicijo, da je »javni interes tisto, kar služi različnim interesom javnosti«.

Vidimo, da različni avtorji po svoje opredeljujejo ta abstraktni pojem. Pomen in vsebino javnega interesa pa pojasnjujejo tudi dokumenti. Eden takih je britanski Kodeks pritožbene komisije za tisk (The Press Complaints Commission Code of Practice), ki podrobneje opredeljuje javni interes v petih točkah. In sicer pravi:

1. K javnemu interesu uvrščamo:
  - i) odkrivanje ali razkrinkanje zločinov ali neetičnih dejanj,
  - ii) zaščito zdravja in varnosti ljudi,
  - iii) zavajanje javnosti z dejanji ali izjavami tako s strani posameznika kot organizacije.
2. Svoboda govora kot taka je v interesu javnosti.
3. Kadarkoli se v tisku navaja javni interes, bo Pritožbena komisija za tisk² zahtevala, da uredniki v celoti prikažejo, v čem je javni interes upravičen.
4. Komisija bo upoštevala, v kakšni meri je bilo gradivo objavljeno.
5. V primerih, ki obravnavajo otroke, mlajše od 16 let, morajo uredniki dokazati izjemen javni interes, da bi tako lahko dali prednost javnosti pred otrokovimi pravicami.

Prav tako tudi 8. člen Konvencije o varstvu pravic in temeljnih svoboščin razlaga, da ima vsakdo »pravico do spoštovanja svojega zasebnega in družinskega življenja, svojega doma in dopisovanja. Javna oblast se ne sme vmešavati v izvrševanje te pravice, razen če je to določeno z zakonom in nujno v demokratični družbi zaradi državne varnosti, javne varnosti ali ekonomske blaginje države, zato, da se prepreči nered ali zločin, da se zavaruje zdravje ali morala ali da se zavarujejo pravice in svoboščine drugih ljudi.«³

---

² Naloga Pritožbene komisije za tisk (The Press Complaints Commission) — v nadaljevanju Komisija — je zagotavljanje upoštevanja Kodeksa, ki sta ga oblikovali časopisna industrija in industrija periodičnega tiska in ki ga je sprejela Komisija 7. avgusta 2006.

³ Konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščinah. Dostopno na <http://www.idcse.nuk.si/body-k-pospre-005.html> (15. april 2006)

Iz literature, ki obravnava javni interes, lahko zaključimo, da vsak po svoje skuša definirati ta pojem, čeprav vsebinsko vsi ostanejo znotraj določil britanskega Kodeksa. Poudariti je še treba, da avtorji razlikujejo med informacijami, ki so v javnem interesu, od tistih, ki so javnega značaja.

2.3 INFORMACIJE JAVNEGA ZNAČAJA

Virant (2005: 7) poudarja: »Pravica vsakogar, da pridobi informacijo javnega značaja, je v Sloveniji ustavna kategorija, saj Ustava Republike Slovenije v svojem 39. členu⁴ (op. K. K.) to pravico uvršča v kategorijo človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Ta pravica omogoča vpogled v delovanje državnih organov in s tem nadzor nad njihovim delovanjem, odraža torej samo bistvo demokracije.« Virantovo mnenje deli tudi Kečanovič (2002: 22), ki pravi: »Po ustavi ima vsak državljan pravico, da v skladu z zakonom neposredno ali po izvoljenih predstavnikih sodeluje pri upravljanju javnih zadev.«

Tudi Zakon o medijih v 7. oddelku razlaga o dostopu do javnih informacij. In sicer 45. člen pravi: »Državni organi, organi lokalnih skupnosti, posamezniki, ki opravljajo javne funkcije, javni zavodi in javna podjetja, ter druge pravne ali fizične osebe, ki opravljajo javno službo (v nadaljnjem besedilu: javne osebe), morajo dajati resnične, popolne in pravočasne informacije o vprašanih s svojega delovnega področja za objavo prek medijev.« Vendar pa obstajajo zakonsko določeni primeri, v katerih javnim osebam ni treba posredovati informacij:

- če bi z objavo kršili državno, vojaško ali uradno tajnost ali poslovno skrivnost,
- če bi z objavo kršili tajnost osebnih podatkov, razen če z objavo lahko preprečimo hujše kaznivo dejanje ali neposredno nevarnost za življenje ljudi in njihovo premoženje,
- če bi z objavo škodili sodnemu ali predkazenskemu postopku.

»Kdaj prevlada interes javnosti nad interesom posameznika, je v praksi vselej zahtevno vprašanje, na katero navadno ni moč dobiti jasnega odgovora izključno s sklicevanjem na formalno-pravne določbe«. (Kečanovič 2002: 23) Tudi Berden razmišlja o meji ločnici, ki deli zadeve javnega interesa od tistih, ki sodijo v kategorijo zasebno, in zaključuje s trditvijo:

---

⁴ 39. člen Ustave RS: »Zagotovljena je svoboda izražanja misli, govora in javnega nastopanja, tiska in drugih oblik javnega obveščanja in izražanja. Vsakdo lahko zbira, sprejema in širi vesti in mnenja. Vsakdo ima pravico dobiti informacijo javnega značaja, za katero ima v zakonu utemeljen pravni interes, razen v primerih, ki jih določa zakon.«

»Do kam sega javni interes in kje se ta neha, je vprašanje etike.« (1999: 3) Hkrati še pojasnjuje, da je »/p/rav /.../ in /.../ tudi potrebno, hkrati pa je to tudi njihova dolžnost, da mediji obveščajo javnost o odprtih socialnih vprašanjih, o zlorabah v politiki in gospodarstvu, o kulturi, o zločinih in kazenskih postopkih, vendar pa lahko pri tem posegajo v pravice, zlasti v pravico do zasebnosti, časti in dobrega imena le do tiste mere, kolikor je v konkretnem primeru interes javnosti »močnejši« od interesa posameznika« (1999: 4).

V postopku tehtanja pravice do zasebnosti⁵ in pravice do obveščeniosti je treba upoštevati več dejavnikov. Med merila, ki odločajo o objavi informacij v medijih, sodi tudi posameznikov položaj v družbi oz. t. i. družbeni status. Predstavniki javnosti imajo drugačen status od preostalih – nejavnih – oseb, zato so bolj izpostavljeni radovedni javnosti, ki želi biti seznanjena z njihovim delom in življenjem. Finžgar (1985: 122–123) na primer obravnava t. i. »osebnosti iz sodobnega življenja«, pri čemer misli na osebe oz. z njimi povezane dogodke, ki kakorkoli zanimajo javnost. Pojasnjuje, da ima javnost upravičen interes o seznanitvi z vsemi takšnimi dogodki in udeleženci, »za katere je vredno, da se priobčijo«. Dodaja še: »Ne sme se težiti za tem, da se zadovolji radovednost, želja po senzaciji« (1985: 123). Razmišlja tudi o javnih osebah. Trdi, da lahko včasih tudi njihovo osebno življenje upravičeno zanima javnost; »bodisi da ima določeno zvezo z javnim delovanjem, ali da prispeva k pravilnemu pojmovanju osebnosti in njene vloge v javnem življenju« (prav tam).

2.4 ZASEBNOST

V današnji t. i. informacijski družbi je zasebnost ena ključnih »etičnih in človeških vrednot« (Benedik 2000: 4). Opredelitev pojma *zasebnosti* je veliko; splošne, torej obče veljavne ni. Strinjamo se s Polajnar-Pavčnikovo (1994: 607), ki trdi, da je zasebnost težko definirati in da samo občutenje zasebnega življenja pove mnogo več kot zgolj njegova definicija. Vsak avtor skuša ta pojem definirati po svoje. Smith (1994: 234) na primer pravi, da je zasebnost zahteva posameznika, da nadzoruje, kdaj in kako se bo informacija o njem obravnavala v javnosti. Številni avtorji (npr. Belsey, Day, Klampfer) zasebnost pojmujejo kot svobodno uveljavljanje osebnega in družinskega življenja, pri čemer ne bi smeli niti oblast niti drugi ljudje ovirati posameznika.

---

⁵ O pravici do zasebnosti bomo podrobneje govorili v podpoglavju (2.4.1).

Za našo nalogo se zdi najprimernejša definicija Davida Archarda (1998: 83–85): »Zasebnost pomeni ohranjati osebne informacije nejavne. Zasebne informacije pa so sklop podatkov o posamezniku, za katere le-ta ne želi, da bi postale javno znane. Za te podatke ni nujno, da so v obliki pisnih izjav, zasebne informacije lahko vsebujejo tudi fotografije ali zvočne posnetke.«

Da bomo lahko natančneje razlikovali med sfero zasebnosti in javnosti ter razpravljali o (ne)upravičenih posegih v zasebnost, je treba pravico do zasebnosti podrobneje opredeliti.

2.4.1 OPREDELITEV PRAVICE DO ZASEBNOSTI

»Ali potrebujemo pravico do zasebnosti?« J. ROZENBERG (2004: 1)

Med pomembnejša pravila pri novinarskem sporočanju sodi tudi spoštovanje pravice do zasebnosti, o kateri se, po besedah Wincha (1996), razpravlja že stoletja. Pravica do zasebnosti, ki je pogoj za svobodni osebnostni razvoj, se je izoblikovala zaradi varstva posameznikove zasebnosti pred nedopustnim poseganjem vanjo. Ta pravica je bila najprej označena kot osebnostna pravica, ki je na primer v ameriškem pravu opredeljena kot *right of privacy*, v francoskem code civilu pa od leta 1970 nastopa kot *droit au respect de la vie privée* (Polajnar-Pavčnik 1994: 605). Tudi Rovšek (2005: 42) razume to pravico kot človekovo pravico, katere namen je varovati posameznika pred posegi države. Dodaja še, da to pravico človek vselej čuti, ker mu je prirojena. Njen izvor je namreč moč najti tako v naravnem pravu kot tudi v »človekovem dostojanstvu kot 'praviru' vseh človekovih pravic« (prav tam). Čeprav je pravico do zasebnosti težko definirati, se strinjamo z Rovškom (2005: 44–5), ki pravi, da je to »ena od elementarnih človekovih pravic, ki jo priznavajo tako mednarodni dokumenti o varstvu človekovih pravic kakor ustave posameznih držav. V tem pogledu je pravica do zasebnosti javnopravnega značaja. Hkrati pa je tudi osebnostna pravica civilnopravnega značaja, ki se varuje s celo vrsto mehanizmov civilnega prava.«

Novinarstvo je družbena dejavnost, ki se predvsem zanima za ljudi, njihovo delo in tudi zasebnost. Vendar novinarji ne smejo kršiti posameznikove pravice do zasebnosti z objavljanjem podatkov, do katerih javnost ni upravičena. Tudi Zatlerjeva (1996) razlaga, da pravica do zasebnosti oz. osebnega življenja temelji na človekovi potrebi, da nemoteno in v miru živi tako svoje intimno kot osebno življenje, pri čemer je vsako nezaželeno vmešavanje

tujih oseb oz. javnosti nedopustno. Človek ima torej vso pravico, da ga v njegovem osebnem in družinskem življenju nihče po nepotrebnem ne vznemirja, in hkrati ima pravico, da se sam ne vmešava v posameznikovo osebno življenje in tako ne obravnava zasebnih zadev, ki se nikogar ne tičejo.

Zakaj torej tako zelo cenimo zasebnost oziroma pravico do zasebnosti? Odgovor najdemo v številnih opredelitvah pomena pravice do zasebnosti, med katerimi je treba še posebej izpostaviti Dayeve (1991: 98–99) razloge, ki v štirih točkah izčrpno pojasnjujejo pomembnost t. i. **etike zasebnosti**. In sicer: drugi nimajo pravice, da bi o posamezniku vedeli vse in s tem spodkopali njegovo avtonomnost; zasebnost avtonomnega posameznika varuje pred zaničevanjem in posmehom drugih; proizvaja mehanizem, s katerim posameznik lahko nadzira svoj ugled, in ne nazadnje omogoča posamezniku, da nadzira stopnjo svoje socialne interakcije.

Pravica do zasebnosti ima tako pravno kot etično razsežnost. Pravo na primer določa okoliščine, kdaj množična občila ne kršijo pravice do zasebnosti:

- ko se posameznik z udeležbo na javnem dogodku prostovoljno ali neprostovoljno odreče zasebnosti in
- ko obstaja javni interes, ki ima v določenem primeru prednost pred zasebnostjo (Day 1991: 102).

Dejanja, utemeljena na pravnih načelih, včasih ne sovpadajo z etično upravičenostjo. Strinjamo se s Kovačem (1996: 5), da je treba – kljub številnim zakonskim določilom in omejitvam pravice do zasebnosti – moralno držo časnikarskega dela treba graditi še na čem drugem, kar ni zgolj »legalizem«. Tudi Šinkovec (1996a: 903–914) pravi, da pravo kljub številnim instrumentom ne more posamezniku popolnoma zagotoviti varnosti pred oblastjo.⁶

Vidimo, da torej niti pravna niti etična določila natančno ne določajo ločnice med javnim in zasebnim. Zato se tudi mnenja avtorjev glede (ne)upravičenosti posegov v posameznikovo zasebnost razhajajo. Berden (1999: 2) na primer dovoljuje poseganje v sfero zasebnosti le pod pogojem, da je »v funkciji, ki jo demokratični sistemi namenjajo medijem«. Tako razpravlja o dovoljenih posegih vanjo na osnovi človekove osebnostne sfere, ki jo deli na tajno, zasebno in

---

⁶ O pravni razsežnosti pravice do zasebnosti ne bomo govorili, ker smo v nalogi osredotočeni le na etiko zasebnosti.

javno. Pojasnjuje, da lahko mediji neomejeno posegajo le v javno, saj ni zaščitena, nasprotno pa je tajna sfera prostor, kamor mediji nimajo vstopa. In nazadnje omeni še zasebno sfero, kamor mediji – ob upoštevanju določenih omejitev – lahko posegajo. Tudi drugi odstavek 8. člena Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin navaja primere, kjer lahko pride do posegov v zasebnost. Ti so lahko, kot trdi Einspieler (v Bezjak, Stepišnik 2004c), utemeljeni zgolj z javnim interesom.

Strinjamo se z Dayem (1991: 98), ki med zelo težavne etične dvome našega časa prišteva prav tehtanje med posameznikovim interesom glede zasebnosti in interesom javnosti glede dostopa do informacij o drugih. Repanšek (v Bezjak, Stepišnik 2004a) razlaga, da to mejo določa več dejavnikov, in poudarja, da je pravica do zasebnosti ves čas v konfliktu z ustavno pravico do svobodnega izražanja.⁷ Pojasnjuje še, da je meja zasebnosti gibljiva, in sicer se razlikuje pri t. i. običajnih ljudeh oz. teh, ki s slogom življenja ne iščejo pozornosti, kot tudi pri javnih osebnostih.⁸ In dodaja, da lahko pride do morebitnega posega v zasebnost in osebne pravice le, če je javnosti dana v kritično presojo informacija, ki je povezana z delom, ki ga posameznik opravlja. (prav tam)

Strinjamo se tudi z Belseyjem (1992: 77), ki pravi, da današnja družba na eni strani spoštuje posameznikovo zasebnost, na drugi strani pa je zaskrbljena nad mediji, ki vse pogosteje posegajo vanjo. Podobno kot Repanšek, Einspieler, Berden in drugi, tudi sam opozarja, da lahko t. i. javni interes v določenih okoliščinah nadvlada pravico do zasebnosti. Tak vdor v zasebnost opravičuje le s sklicevanjem na javno dobro. Svoje stališče ponazarja s primerom politika, ki ima skrivno ljubezensko gnezdece in je (kot vsak politik) izpostavljen tisku. Poročanje medijev o njegovih skrivnih razmerjih ne predstavlja vdora v njegovo zasebnost, kajti njegovo (škandalozno) vedenje ne more biti upravičeno zaščiteno s pravico do zasebnosti. Vse javne osebnosti morajo namreč biti na očeh javnosti. Še več, javnosti morajo biti na vpogled vse zadeve, ki jih opravljajo te osebe, saj imajo v družbi oblast. (prav tam) Kot piše Kayser (v Agostinelli 1994: 173), je »zid zasebnega življenja pri določenih osebah nižji, ker ima javnost upravičen interes, da jih pozna bolje kot druge ljudi.«.)

---

⁷ O opredelitvi pravice do zasebnosti tako v nacionalnih kot v mednarodnih dokumentih gl. prilogo C.

⁸ Razlik v sferah zasebnosti pri javnih in nejavnih osebah ne bomo dodatno pojasnjevali, ker smo se v nalogi osredotočili le na zasebnost t. i. relativno javnih oseb.

Skratka, pri vsakem odločanju glede upravičene objave prispevka – kjer se prepleta pravica do obveščenosti s pravico do zasebnosti –, je zelo pomembna novinarjeva moralna odgovornost. In prav zato je treba izpostaviti potrebo po odgovornem, etično naravnem novinarstvu. Le s takšno naravnostjo bomo lahko dosegli kakovostno novinarstvo, ugotavlja Erjavčeva (1998: 27).

3. O NOVINARJEVI DILEMI: KOLIZIJA PRAVIC

Natančnih meril, ki bi novinarjem pomagala pri presojanju v konkretnih primerih, ni. Tudi etični kodeksi so pogosto preohlapni in ne dajejo natančnih navodil, kako ravnati v posamezni etični dilemi. Včasih novinarji najdejo rešitev dileme v razsodbah podobnih primerov, tudi v razsodbah novinarskega častnega razsodišča. A tudi tovrstno zgledovanje vedno ne da pravega odgovora novinarju, ki se znajde pred specifično dilemo.

Gauthier (2002: 34) pojasnjuje, da bi bilo dobro izhajati iz treh etičnih modelov (Kantovega, utilitarističnega in prenosa moči), v osnovi katerih bi bila predpostavka »proti vdoru v zasebnost, tako da bi bil takšen vdor moralno opravičljiv le v omejenih primerih.«

Glede rešitve kolizije med novinarsko pravico javnosti do obveščenosti in pravico do zasebnosti (Bezjak in Stepišnik (2004a)), se strinjamo s Husselbeejem (1994: 152), ki zatrjuje, da mora biti vsaka odločitev o objavi informacije zasebnega značaja plod tehtnega premisleka, v okviru katerega se ne sme pozabiti na pomembnost obravnavane informacije za javno dobro. Dalje še predlaga (1994: 155), da bi morali novinarji razviti svoje lastne smernice in določiti razumljive meje, znotraj katerih bi lahko prišlo do posegov v posameznikovo zasebnost. Podobno meni tudi Vreg (1996: 415), da bi morali »zlasti novinarji /.../ imeti 'zdravniško' senzibilnost za probleme svojega 'pacienta' – občana, ko ga sprašujejo o zasebnih stvareh. Vživeti bi se morali – podobno kot zdravnik – v njegov duševni svet in v vlogo, ki jo je prisiljen igrati v življenju.«

Vidimo, da je torej zaželeno, da se v zavest vsakega novinarja za stalno usidra vprašanje: *Ali sem kot novinar sposoben razumeti in torej tudi spoštovati človekovo čast in dostojanstvo?* Strinjamo se z Vregom (1996: 415), ki pravi, da ne bi nikdar prišlo do kolizije pravic, če bi novinarji v svoje vsakodnevno delo vključevali tudi etično presojanje.

4. ETIČNE DILEME PRI POROČANJU O TRAGEDIJAH

Ugotovili smo, da sta tako pravica do obveščенosti kot do zasebnosti težko opredeljivi, saj sta enakovredni in tudi enako močni pravni kategoriji (Berden 1999: 2). Podobno kot velja, da je meja med zasebnim in javnim življenjem »že v načelu zmuzljiva in težko opredeljiva« (Klampfer 2005: 39), je to značilno tudi za mejo med obema omenjenima pravicama. Ni točnih pravil, ki bi jasno določala, kaj so kršitve zasebnosti. Retief (2002: 154) na primer meni, da je to v precejšnji meri odvisno od tega, kdo je vpleten in kje so ljudje v tem trenutku. Zagotovo pa velja, da postavljanje vprašanj svojcem, ki so pravkar izgubili svojega bližnjega, ni etično in predstavlja vdor v posameznikovo zasebno žalovanje ali trpljenje. Toda mediji pogosto podležejo zanimanju javnosti in dobičkom, namesto da bi spoštovali etične norme in dostojanstvo ter interese prizadetega posameznika.

Pri poročanju o tragedijah je treba spoštovati zasebnost osumljencev in obdolžencev, še posebej pa je treba zaščititi zasebnost žrtve, prič in sorodnikov. Zavedati se moramo, da lahko posamezniku poleg objave zasebnih podatkov škoduje tudi njihova interpretacija in način pridobivanja.⁹ Pri izpostavitvi etičnih dilem, ki bodo osnova našega raziskovalnega dela, si bomo pomagali z Dayevo (1991: 125) delitvijo kršitev zasebnosti: vdor, objava zasebnih podatkov, prikaz v napačni luči in neprimernost. V raziskovalnem delu se bomo osredotočili tako na objavo informacij kot tudi fotografij.

4.1 IDENTIFIKACIJA OSEB, VPLETENIH V TRAGEDIJO

Žrtve tragedij, njihovi sorodniki in tudi sorodniki osumljencev ter storilcev kaznivih dejanj neprostovoljno postanejo javne osebnosti samo zaradi posredne ali neposredne vpletenosti v kaznivo dejanje. Rovšek (2005: 61) govori o t. i. relativno javnih osebah in sem uvršča vse osebe, ki so javnosti zanimive le kratek čas, in sicer ko je nek dogodek, s katerim so kakorkoli povezane, aktualen. In ko se te osebe znajdejo v vidnem polju javnosti, ne uživajo več takšnega varstva zasebnosti, kot so ga dotlej.

Mediji ne zmorejo poročati o vseh kaznivih dejanjih, ki se zgodijo. Zato se morajo novinarji vsak dan sprti odločati, o čem in kako bodo poročali. To velja tudi za poročanje o tragedijah.

---

⁹ Etičnih dilem pri pridobivanju informacij ne bomo obravnavali, ker to ni namen naše analize.

Ko se zgodi tragedija, se novinarji pogosto odpravijo na mesto dogodka in tam identificirajo žrtve, morebitne očitivce in sorodnike, ali jih obiščejo kar na domu. Pri tem pozabljajo na spoštovanje človekove osebe, ki zahteva zaščito identitete tako žrtev kot tudi osumlencev. Lahko se namreč zgodi, da prezgodaj identificirani osumljenci postanejo v očeh javnosti že krivci. Tekavc (2001: 24) se zgraža nad tovrstnimi označbami, ki osumljenim preprečujejo možnost ponovne resocializacije v okolje.

V 21. členu Kodeksa slovenskih novinarjev je zapisano, da morajo biti novinarji pazljivi pri omembi imen in objavi slik storilcev, žrtev ter njihovih svojcev v poročilih o nesrečah in predkazenskih postopkih. Podrobnejših pojasnil slovenski kodeks ne daje, medtem ko je bivši kodeks iz leta 1991 podrobneje določal, da je treba posebej zaščititi žrtve in storilce kaznivih dejanj kot tudi njihove svojce. Tudi britanski *Kodeks pritožbene komisije za tisk* iz leta 2006 natančneje opredeljuje zaščito posameznikove zasebnosti. V 3. členu je zapisano, da je vsakdo upravičen do spoštovanja svojega zasebnega in družinskega življenja, doma, zdravja, korespondence in tudi digitalnih komunikacij. Uredniki morajo upravičiti vsakršen vdor v posameznikovo zasebnost. Fotografiranje posameznikov na zasebnih prostorih brez njihovega soglasja je nesprejemljivo. 5. člen razlaga, da morajo biti v primerih, ki vključujejo osebno žalovanje ali šok, poizvedovanja in pristopi izvedeni s sočutjem in diskretnostjo. »Z objavami je treba ravnati previdno, vendar tega ni mogoče razumeti kot omejevanje pravice do poročanja o sodnih postopkih. Pri poročanju o samomorih se je treba izogniti pretiranim podrobnostim o uporabljenih metodah«. 9. člen pa določa, da se morajo novinarji izogibati identifikaciji sorodnikov ali prijateljev oseb, ki so obsojene ali obtožene storitve kaznivega dejanja, brez njihovega dovoljenja. Hkrati opozarja še na zaščito potencialno ranljivih otrok, ki so priče ali celo žrtve kaznivega dejanja.

Čeprav slovenski kodeks tako natančno ne opredeljuje zaščite posameznikove zasebnosti, bi se lahko novinarji vseeno izognili številnim neupravičenim vdorom v zasebnost ob upoštevanju predloga Polerjeve (1997: 192), da je »meja, ko osebo lahko identificiramo, obtožnica, kar pa novinarja ne odvezuje od spoštovanja njene osebnosti in dostojanstva, ko o tej osebi poroča.« V slovenskih medijih so osumljenci in žrtve pogosto predstavljeni z začetnicami ali celo imeni in so tako zlahka prepoznavni. Še posebej, če so doma iz manjšega kraja, pojasnjuje Brillijeva (2002: 27).

4.1.1 IDENTIFIKACIJA MLADOLETNIKOV

Med skupine posameznikov, ki potrebujejo posebno varstvo zasebnosti, uvrščamo mladoletnike. Ta zaščita se ne nanaša samo na osumljene, obdolžene, obtožene ali obsojene mladoletne prestopnike, temveč tudi na primere, kjer je ta oseba v vlogi žrtve ali kakorkoli drugače povezana s kaznivim dejanjem. Ob tem Rovšek pojasnjuje (2005: 61), da se o oškodovancih ne sme »poimensko poročati« ali kakorkoli posegati v njihovo intimo.

Glede medijskega spremljanja sodniških razprav o mladoletnih prestopnikih pa Šinkovec (1996a: 906) pravi, da te »niso javne, obstaja pa javni interes, da se predvsem doseže mladoletnikova resocializacija (preprečuje se javno stigmatiziranje).« Prav tako se ne sme poročati o oškodovancih, »če bi s tem nastale zanje škodljive posledice, zlasti pri posegih v njihovo intimno sfero«, še dodaja. (prav tam)

Ko se sodi mladoletniku, je javnost izključena iz glavnih obravnav, kajti zasebnost mladoletnih oseb je že tradicionalno zakonsko zaščiten, posebno varstvo pa jim dodatno zagotavljajo še etična določila. V 22. členu Kodeksa slovenskih novinarjev na primer piše, da mora novinar posebno obzirnost pokazati tako pri zbiranju informacij, poročanju kot tudi objavi fotografij in prenašanju izjav o otrocih in mladoletnikih.

Retief (2002: 159) pa ugotavlja, da je vse več novinarjev, ki trdijo, da številni mladoletniki lahko ločujejo med tem, kaj je prav in kaj ne, ter zato sploh ne potrebujejo posebne zaščite: »Če je mladoletnik dovolj star, da zagreši umor, posilstvo, krajo ali pa uživa droge, je dovolj star, da je zaradi tega kaznovan in vsekakor tudi dovolj star, da se ga imenuje v novicah.« Day (1991: 134) na primer predlaga, naj novinar pri odločitvi o razkritju mladoletnikove identitete upošteva več dejavnikov: vrsto kriminalnega dejanja, mladoletnikovo starost in okoliščine storjenega dejanja.

4.2 SPOŠTOVANJE DOMNEVE NEDOLŽNOSTI

S pravico do zasebnosti je povezano še eno pomembno določilo, t. i. *domneva nedolžnosti*.¹⁰ Šinkovec (1996a: 905) pojasnjuje: »Varstvo domneve nedolžnosti je podano s tem, da medij ne more individualno opredeljene osebe obravnavati kot krive, kot storilca kaznivega dejanja, pred pravnomočnostjo sodbe.« Tekavc (2001: 23) opozarja, da lahko novinarji pišejo tako o predkazenskem kot o kazenskem postopku, pri čemer morajo dosledno upoštevati načelo domneve nedolžnosti. To pomeni, da morajo pri tovrstnem poročanju uporabljati prave izraze. In sicer pred pravnomočno sodbo individualno opredeljenih oseb ne morejo obravnavati kot krivih, poudarja Šinkovec (1996b: 35). Ponavadi se za poročanje o še nedokazanem kaznivem dejanju uporablja poročevalski stilem, ki je zveza velelnega členka *naj* s pogojnikom *bi* in deležnikom na -l (Korošec 1998: 40). Za poročanje o nedokazanem kaznivem dejanju bi morali znati pravilno uporabljati tudi druga jezikovna sredstva kot na primer ustaljene besedne zveze v povednem naklonu (je osumljen, da je.../ obtožnica ga bremeni, da je .../ po navedbah obtožnice je (+del. -l)) in tudi ustrezno pravno terminologijo ter to pri svojem delu dosledno upoštevati.

In sicer mora novinar razlikovati med pojmi osumljenec, obdolženec, obtoženec in obsojenec, ki jih Zakon o kazenskem postopku v 144. členu natančno opredeljuje:

- Osumljenec je oseba, zoper katero je pred uvedbo kazenskega postopka pristojni državni organ opravil določeno dejanje ali ukrep zaradi obstoja razlogov za sum, da je storila ali sodelovala pri storitvi kaznivega dejanja.
- Obdolženec je tisti, zoper katerega teče preiskava ali zoper katerega je vložena obtožnica, obtožni predlog ali zasebna tožba.
- Obtoženec je tisti, zoper katerega je obtožnica postala pravnomočna.
- Obsojenec je tisti, za katerega je s pravnomočno sodbo ugotovljeno, da je kazensko odgovoren za določeno kaznivo dejanje.

Za potrebe naše analize bomo razlikovali med osumljencem, obdolžencem, obtožencem in obsojencem. Pri slednjem bomo upoštevali še, ali je pravnomočni oz. nepravnomočni.

---

¹⁰ To določilo je zajeto v 27. členu Ustave RS, kjer piše: »Kdor je obtožen kaznivega dejanja, velja za nedolžnega, dokler njegova krivda ni ugotovljena s pravnomočno sodbo.«

4.3 PODATKI IZ INTIMNE SFERE

»Intimna sfera je tisto, o čemer se naj ne bi poročalo,« pravi Žurej,¹¹ ki k intimni sferi prišteva spolnost in zdravstveno stanje. Tudi bivši kodeks slovenskih novinarjev iz leta 1991 je v smernici 8.3 k neodtujljivemu delu človekove intime prišteval telesne in psihične bolezni ali okvare, ki »praviloma niso predmet novinarskega poročanja z navedbo imen«. Prav tako Polerjeva (1997: 193) opozarja, da morajo novinarji po svoji profesionalni dolžnosti spoštovati tudi zdravstveno stanje in duševno zdravje domnevnih ali obsojenih storilcev kaznivih dejanj.

Po definiciji Slovarja slovenskega knjižnega jezika (1994: 308) je intima človekovo osebno, čustveno življenje, doživljanje. Tako bomo poleg podatkov o spolnosti, telesnih in psihičnih boleznih, za potrebe raziskave k intimni sferi prišteli še čustva, ki jih lahko pričakujemo »pri tako težkih zadevah, kot so kazniva dejanja, tako od žrtev in njihovih najbližjih kot tudi domnevnih storilcev in njihovih najbližjih« (Zupan 2006: 29), saj tragični dogodki prizadenejo tako ene kot druge.

4.4 OBJAVA PODROBNOSTI V LUČI DOSTOJANSTVA IN DUŠEVNE INTEGRITETE

Pogosto želijo biti mediji pri poročanju o tragičnih dogodkih čim bolj izčrpani, tj. vključiti želijo čim več podrobnosti iz zasebnega življenja oseb, vpletenih v nek dogodek, o katerem poročajo. Zato objavijo številne podatke, izjave in pričevanja različnih oseb, osumljencev, žrtev, njihovih svojcev in tudi prijateljev, čeprav javnost ni vedno upravičena do teh informacij. S tovrstnimi objavami namreč mediji oz. novinarji včasih posegajo v posameznikovo pravico do zasebnosti, ki je ena temeljnih človekovih pravic. Tudi Goodwin (1994: 302) poudarja, da »/v/dor v zasebnost navadnih ljudi, niti po tragediji ali narejenem zločinu, ni opravičljiv. Enako velja za izkoriščanje preprostih ljudi, ki zakonov novinarstva ne poznajo, in v svoji zaupljivosti in naivnosti dovolijo vdor v zasebnost, ne da bi se tega zavedali.«

---

¹¹ O intimni sferi je v oddaji 24 ur 2. 2. 2006 razlagal Jurij Žurej: »O spolnosti in zdravju se le redko poroča in takšne so prakse tako v Franciji kot ZDA in tudi pred Evropskim sodiščem za človekove pravice. Celo slovensko ustavno sodišče je opozorilo, da ima javnost pravico vedeti, kaj delajo politiki, na kakšen način delajo, kako razmišljajo, kljub temu pa poseg v intimno sfero ni dovoljen, razen, če nimajo izrecne privolitve.« Pogovor je dostopen na spletnem portalu http://www.24ur.com/bin/article.php?article_id=2052025 (4. 3. 2006).

Kljub temu Retief (2002: 171) opaža, da v časnikih vse pre pogosto prevladujejo krvaveče žrtve, jokajoči sorodniki, mrtva telesa in brezčutna vprašanja. In dodaja, da je večina dogodkov dramatisiranih in da prikazujejo nepotrebne podrobnosti.

Novinarji v zgodbe oz. poročanja radi neupravičeno vpletajo čustva in moralne sodbe ter »s posegi v intimo dajejo vtis dramatičnosti«. (Zupan 2006: 29) Prav tako lahko novinarji tudi z zelo natančnimi in nepotrebni opisi okoliščin tragedije oz. kaznivega dejanja kršijo tako posameznikovo pravico do zasebnosti kot tudi pravico do duševne integritete,¹² saj je treba vsem vpletenim v kaznivo dejanje – tako žrtvam, osumljencem, kot njihovim svojcem in prijateljem – pokazati obzirnost. Polerjeva (1997: 191–192) hkrati poudarja, da se morajo novinarji vselej, ko poročajo o mrtvem človeku, zavedati, da je ta še vedno »človek, ki mu pravica do spoštovanja človeškosti v njegovi osebi ostane tudi po smrti.«

Novinarji z neetičnim pristopom povzročijo, da prizadeta oseba postane »dvojna« žrtev: prvotno kot žrtev dogodka, zaradi katerega je zanimiva novinarjem in javnosti, in drugotno še medijska žrtev. (Poler 1997: 186) Novinarji v teh primerih ne izpolnjujejo zaščitne posameznika, pač pa ga zlorablajo. Novinarjevo glavno vodilo je (in mora biti) vselej usmerjeno k spoštovanju in zaščiti posameznikovega dostojanstva.

Day (1991: 110) opozarja, da so žrtve v odnosu do medijev pogosto neizkušene, kar zelo radi izkoristijo tako novinarji kot fotografi, ki, zlasti pri poročanju o tragičnih dogodkih, neupravičeno posegajo v njihovo zasebnost, namesto da bi jo v teh nesrečnih okoliščinah še posebej branili. Možnosti povzročitve resne škode v takih situacijah so velike. Retief (2002: 172) svetuje novinarjem, naj ravnajo še posebej pazljivo, da ne bi »oteževali situacije in da bi minimizirali travmatske posledice za vse vključene v tragedijo«.

4.5 OBJAVA FOTOGRAFIJ

Dandanes se časniki vse bolj potegujejo za čim bolj senzacionalne naslove in tudi za čim boljše vidne uprizoritve, fotografije. Encabo (1966: 66) pravi, da je današnje komuniciranje vse bolj omejeno na podobe in, da smo »priča medijskemu krčenju stvarnosti«. Če namreč

---

¹² Pravico do duševne integritete oz. človekovih čustev opredeljuje Čeferin (v Poler 1997: 194) kot varstvo človekovih čustev, kot so žalost, strah in jeza.

novinarskih prispevkov ne spremljajo vidne uprizoritve, sporočilo hitro zbledi. Encabo trdi (1996: 67), da so podobe postale pomembnejše od bistva. Tudi Erjavčeva (1999: 99) meni, da imajo fotografije velik pomen, saj omogočajo lažje, predvsem pa hitrejše izražanje občutkov, in tako tudi trajnejšo ohranitev informacij. Vendar pa lahko novinarji z zbiranjem in objavo fotografij škodijo vsem tistim posameznikom, vpletenim v tragični dogodek, ki niso vajeni ne medijske ne javne pozornosti. Na to v 20. členu opozarja tudi Kodeks slovenskih novinarjev. Tudi Bertho Lavenirjeva (2000: 271) pravi, da lahko podobe hipoma postanejo nevarne: »Bolj nas je strah fotografije kot risbe ali pripovedi.« Izvor tega strahu je delno mogoče zaslediti v dejstvu, da fotografije ne samo informirajo, temveč pogosto tudi šokirajo, še posebej pri poročanjih o tragičnih dogodkih. Gordon (1996: 171) podobno razlaga, da je ob vizualnih komunikacijah pogosto prisoten strah glede kršitve zasebnosti oseb, ki so ujete v objektiv. V primerih upodobitev žalujočih preživelih ali svojcev žrtev in še v kakšnih drugih situacijah, za katere bi udeleženci želeli, da ostanejo zasebne, je treba biti zelo pazljiv. Tudi pri izbiri fotografij morajo novinarji spoštovati dostojanstvo vsake osebe, tudi mrtve, kajti s smrtjo se dostojanstvo osebe ne izgubi.

Mnogi uredniki dovoljujejo objavo šokantnih fotografij, kar opravičujejo z argumentom, da morajo javnosti pokazati resnične dogodke in tako ljudi opozoriti na vsakdanje nevarnosti (Goodwin, Smith 1994: 251–254). V teh primerih dajejo prednost pravici do obveščeniosti pred pravico do zasebnosti s sklicevanjem na javno dobro. Toda fotografije smejo biti objavljene le s privoljenjem prizadetega. Mediji lahko izjemoma objavijo le fotografijo osumljene osebe, ki je na begu, ali če je to v procesu odkrivanja celotnega kaznivega dejanja nadvse pomembno. Nikakor pa novinar ne sme objaviti slik »obtoženčevih svojcev in znancev, če niso neposredno povezani s kaznivim dejanjem.« (Šinkovec 1996a: 907–908)

Etično sprejemljivo pa je na primer objaviti posnetek, ki prikazuje naključno osebo na nekem javnem kraju. Namen takega posnetka je namreč prikaz dogodka in ne navzoče osebe, pri čemer se le-te ne sme na posnetku poudariti ali še bolj nazorno prikazati z izrezom iz posnetka. Še več, ta oseba ne sme biti posneta tako, da bi bila drugim v posmeh oz. da bi se neupravičeno posegalo v njeno intimo. (Šinkovec 1996a: 908)

5. ANALIZA SPOŠTOVANJA ZASEBNOSTI PRI POROČANJU O TRAGEDIJAH

Iz dosedanjih teoretičnih poglavij, v katerih smo pregledali, katera etična in tudi nekatera pravna načela ščitijo pravico do zasebnosti pri poročanju o tragedijah, prehajamo na empirični del naloge.

5.1 RAZISKOVALNI NAČRT

V raziskavi se bomo osredotočili na elemente varovanja zasebnosti oz. poseganja vanjo, ki smo jih podrobneje opredelili v teoretičnem delu. V analiziranih primerih bomo preučevali tako identifikacijo žrtev, domnevnih storilcev in njihovih svojcev ter prič, kot tudi objavo intimnih podatkov. Hkrati bomo skušali prikazati, v kolikšni meri sta upoštevani pravici do človeškega dostojanstva in duševne integritete. Pogledali bomo tudi, ali novinarji Slovenskih novic pri izbiri in objavi fotografij, s katerimi opremijo svoj prispevek, spoštujejo etiko zasebnosti.

Naša glavna teza je, da prispevki o tragedijah s tretje strani Slovenskih novic, ki so uvodoma napovedani že na naslovnici, posegajo v posameznikovo pravico do zasebnosti in tako kršijo profesionalni etični kodeks novinarjev. To bomo podrobneje ugotavljali s pomočjo delovnih tez, ki ustrezajo posameznim področjem kršitev zasebnosti:

TEZA 1: Slovenske novice imajo primere spornih identifikacij oseb, vpletenih v nek tragični dogodek, s katerimi kršijo posameznikovo pravico do zasebnosti.

TEZA 2: Prispevki s tragičnimi vsebinami s tretje strani Slovenskih novic kršijo etiko zasebnosti z neupoštevanjem domneve nedolžnosti.

TEZA 3: Slovenske novice neupravičeno posegajo v zasebnost z objavo intimnih informacij, za katere posameznik ne bi želel, da postanejo javne.

TEZA 4: Slovenske novice kršijo pravico do dostojanstva in duševne integritete, ko natančno opisujejo tragične dogodke in posameznikova čustva.

TEZA 5: Slovenske novice objavljajo fotografije, s katerimi kršijo zasebnost oseb. Še več, domnevamo, da je vsak prispevek s tragično vsebino s tretje strani Slovenskih novic opremljen vsaj z eno etično neprimerno fotografijo.

Pri raziskovanju bomo sprva uporabili metodo analize vsebine prispevkov iz Slovenskih novic. Po Splichalovi (1990: 17) definiciji je analiza vsebine oz. besedil »metoda za sistematično in objektivirano proučevanje jezikovnih lastnosti besedilnih enot, da bi iz njih lahko sklepali o lastnostih zunajjezikovnih pojavov.« Ob tem pojasnjuje, da »neko vrsto analize besedil izvajamo že pri analitičnem branju. V analizi besedil pa postane ta, v vsakdanjem življenju pogosto intuitivni proces dekodiranja in razumevanja besedil, ekspliciten, sistematičen in objektivni in vsekakor ne omejen na manifestne vsebine in kvantifikacijo.« (1990: 29)

Zavedamo se, da dejanske prizadetosti oseb, vpletenih v nek tragični dogodek, s to metodo ne moremo ugotoviti, saj izbrana metoda ne omogoča vpogleda v ta vidik. Tako tudi ne moremo vedeti, ali je oseba dovolila svojo identifikacijo in morebiti tudi fotografiranje. Kljub temu pa lahko s pomočjo nekaterih spremenljivk ugotavljamo, ali so novinarji neupravičeno posegali v zasebnost, in to natančneje analiziramo.

Menimo, da je takšna analiza za preučevanje kršitev najbolj primerna. Ker pa ima, kot smo ugotovili, tudi svoje omejitve,¹³ bomo poskušali tudi s kvalitativno analizo vsebine s študijami primerov, ki poročajo o tragedijah, odgovoriti na našo glavno tezo. S konkretnimi primeri bomo prikazali kršitve pravice do zasebnosti pri poročanju o tragedijah, objavljenih v Slovenskih novicah.

---

¹³ Pomanjkljivost analize je ta, da ne moremo ugotoviti prizadetosti ljudi, vpletenih v tragedijo, in tudi ne, če so osebe, o katerih poročajo Slovenske novice, soglašale glede poročanja. Da bi odpravili to pomanjkljivost, bi morali opraviti intervjuje s temi osebami ali vsaj z novinarji, ki o njih poročajo. Ker omenjenih oseb nismo intervjuvali, ne bomo razpravljali o prizadetosti vpletenih oseb. To namreč za potrebe naše analize (glede na zastavljeni cilj raziskovanja) ni relevantno.

5.2 KVANTITATIVNA ANALIZA

5.2.1 OPIS PODATKOV IN SPREMENLJIVK

Analizo bomo opravili na vzorcu novinarskih prispevkov, ki poročajo o tragedijah in ki so bili objavljeni na tretji strani Slovenskih novic v obdobju treh tednov, od 29. avgusta do 17. septembra 2005.

Če želimo ugotoviti, kakšen odnos imajo Slovenske novice do etike zasebnosti pri poročanju o tragičnih dogodkih, ki – zaradi ranljivosti osebnega dostojanstva in intime vpletenih oseb – zahtevajo zaščito, se zdi smiselno, da za enoto analize vzamemo posameznika. Posameznik¹⁴ v novinarskem prispevku zavzame eno od naslednjih vlog:

- oseba upovedovanja (npr. žrtev, domnevni morilec ipd.)
- vir informacije (npr. priča).

Za enoto vzorca bomo vzeli prispevke s tragično vsebino s tretje strani Slovenskih novic, ki so napovedani že na naslovnici. Vzorec je sestavljen iz 12 enot.¹⁵ Iz vsake enote vzorca bomo izločili enote analize (tj. osebe), da bomo lahko pri vsaki posebej ugotavljali vrednosti 8 spremenljivk, ki smo jih operacionalizirali z naslednjimi kategorijami:¹⁶

1. starost posameznika (1–3):

1. polnoleten
2. mladoleten
3. ni mogoče določiti

2. vloga posameznika v prispevku (1–12):

1. osumljenec
2. obdolženec
3. obtoženec

---

¹⁴ V primerih, ko v prispevku nastopa skupina neznancev ali skupina (identificiranih ali neidentificiranih) oseb, ki so vpletene v tragični dogodek in katerih število je neznano, jih analiziramo kot enega posameznika.

¹⁵ V časovnem obdobju treh tednov smo namreč zasledili dvanajst števil Slovenskih novic (od skupno osemnajstih), ki ustrezajo kriterijem naše analize.

¹⁶ Pri opredelitvi spremenljivk smo si pomagali s klasifikacijo spremenljivk po Zupanovi (2006: 38–40).

4. nepravnomočni obsojenec
5. pravnomočni obsojenec
6. oškodovanec oz. žrtev
7. član družine, sorodnik, prijatelj, znanec (žrtve ali osumljenca, obdolženca, obtoženca oz. obsojenca)
8. sosed (žrtve ali osumljenca, obdolženca, obtoženca oz. obsojenca)
9. priča (ki ni sorodnik, prijatelj, znanec ali sosed oz. je to nedoločljivo)
10. sodno osebje in organi pregona (sodniki, tožilci, odvetniki, sodni izvedenci, policisti)
11. neznani storilec
12. drugo ali nedoločljivo

3. identifikacija posameznika (polna ali delna¹⁷) (1–3):¹⁸

1. upravičena
2. neupravičena
3. ni identificiran

4. domneva nedolžnosti (1–2):¹⁹

1. spoštovana
2. nespoštovana

---

¹⁷ Pod delno identifikacijo štejemo vse podatke, s pomočjo katerih je kakorkoli mogoče prepoznati identiteto osebe (npr. objava ulice in hišne številke, natančna opredelitev delovnega mesta ipd.).

¹⁸ Vrednosti te spremenljivke bomo ugotavljali le za osebe, pri katerih je vprašanje upravičenosti identifikacije relevantno. In sicer za domnevne storilce in žrtve z etičnega vidika pričakujemo neidentifikacijo, za tiste, ki nastopajo kot viri (sosedje, priče), pa pričakujemo, da so identificirani. Pri določitvi kriterija za upravičeno identifikacijo osebe, vpletene v tragedijo, upoštevamo tudi predlog Polerjeve (1997: 192), ki postavlja kot mejnik vloženo obtožnico. To pomeni, da je identifikacija osumljencev in obdolžencev neupravičena, medtem ko lahko identificiramo obtožence in obsojence. Nikakor pa ne smemo identificirati mladoletnih oseb, niti če so obsojene storitve kaznivega dejanja in je sodba pravnomočna. Tudi pri določitvi kriterija, po katerem nikakor ne smemo identificirati žrtve, upoštevamo besede Polerjeve (1997: 191), ki pravi, da novinarji ne smejo identificirati žrtev zaradi spoštovanja človekove osebe. Poudariti je treba, da se zdi vprašanje upravičenosti identifikacije sosedov (domnevnih storilcev in/ali žrtev) zapleteno, kajti s pomočjo njihove identifikacije je možno sklepati na identifikacijo žrtve oz. osumljenega ali obtoženega storilca.

¹⁹ Domnevo nedolžnosti bomo preverjali le pri osumljencih, obdolžencih, obtožencih in nepravnomočnih obsojencih. Pri ostalih osebah bomo pri tej spremenljivki označili manjkajočo vrednost.

5. objava podatkov iz intimnega življenja:²⁰

1. Da.
2. Ne.

6. objava podatkov, ki kršijo pravico do dostojanstva in duševne integritete:²¹

1. Da.
2. Ne.

7. identifikacija posameznika s fotografijo (1–2):²²

1. upravičena
2. neupravičena
3. ni identificiran

---

²⁰ Za opredelitev posega v intimo glej poglavje 4.3 na strani 17–18. In sicer bomo med enotami analize izločili osebe, pri katerih zaradi vloge, ki jo imajo v prispevku, intimnost ni kršena. To velja za sosede (kadar so v vlogi vira informacije) priče, sodno osebje, organe pregona in neznane storilce. Poseganje v intimo se običajno dogaja pri domnevnih storilcih, žrtvah in svojcih.

²¹ Več o tem v poglavju 4.4 na strani 18–19. Sem bomo šteli vsa tista poročanja o tragičnih dogodkih, kjer gre za opis z nepotrebnimi podrobnostmi, kar prispeva k dramatičnosti tragedije. Če gre zgolj za opis vrste kaznivega dejanja, ali za »suhoparen« opis poteka kaznivega dejanja, to ni sporno. Sporno je tedaj, ko so vključene za novinarsko funkcijo obveščanja nepotrebne podrobnosti, ki poudarjajo grozovitost dogodka, in ko gre za celoten potek dogodka (npr. kako je nekdo pograbil sekuro in večkrat zamahnil proti svojemu sinu, kar ga je zbil na tla in je obležal v mlaki krvi; nato je oče pograbil še malokalibrsko pištolo in nezavestnega sina še ustrelil). In sicer bomo vrednost te spremenljivke ugotavljali samo pri tistih vpletenih osebah, ki jih objava tovrstnih podrobnosti lahko prizadene. V spremenljivki 2 so to kategorije od 1 do 7. Osebe upovedovanja (domnevni storilci, žrtve, svojci) so namreč tiste osebe, pri katerih je možno kršiti dostojanstvo.

²² Pri tej spremenljivki bomo upoštevali ista merila kot pri spremenljivki 3 (gl. opombo 18). Po določitih profesionalnega kodeksa novinarjev je upravičeno identificirati (tudi s fotografijo) osebe, ki nastopajo v vlogi vira informacij kot priča, sosed, organi pregona, sodno osebje. Neupravičena je vsaka fotografija, ki prikazuje domnevne storilce, žrtve in svojce. Pa tudi identifikacija mladoletnika, ki je kakor koli vpleten v tragedijo, je neupravičena.

8. vsebina fotografije (1–4):²³

1. neupravičeno posega v duševno integriteto posameznika²⁴, tako da prikazuje njegova čustva (npr. žalovanje)
2. ne posega v duševno integriteto posameznika²⁵

Preden začnemo interpretirati rezultate, je treba opozoriti še na Splichalovo trditev (1990: 153) glede operacionalizacije in pravil, ki »niso nikdar popolna, saj bi lahko, če naj bi bila res popolna, zahtevala desetletje dela in vedno zahtevajo od analitika /.../ interpretacijo besedila.« Celotna analiza podatkov je bila opravljena v najkrajšem možnem času. Tako smo skušali doseči čim večjo konsistentnost ter se izogniti morebitnim kognitivnim spremembam v mišljenju. Možnost naključnih napak pa smo poskušali zmanjšati tako, da sem bila sama analitik. Tako interpersonalna zanesljivost ni vprašljiva.

5.2.2 REZULTATI

Pred interpretacijo analiziranih podatkov je treba poudariti, da na osnovi dobljenih rezultatov ne moremo oblikovati splošnih sklepov glede prispevkov s tragičnimi vsebinami, objavljenimi v Slovenskih novicah. V raziskovalnem delu smo se namreč časovno omejili na obdobje treh tednov,²⁶ kar pa ne predstavlja dovolj reprezentativnega vzorca.

Znotraj tritedenskega analiziranja je 12 novinarskih prispevkov izpolnjevalo naslednje kriterije:

- prispevek mora poročati o tragičnem dogodku,
- objavljen mora biti na tretji strani Slovenskih novic,
- najavljen mora biti že na naslovnici.

V teh 12 enotah vzorca smo analizirali 181 enot analize oz. oseb. Iz tabele 5.2.2.1 je razvidno razmerje med polnoletnimi in mladoletnimi analiziranimi osebami in tistimi, pri katerih starost ni omenjena.

---

²³ Vrednost te spremenljivke bomo opredelili le v primerih, kjer bo fotografija prikazovala posameznika, saj lahko le tako ugotavljamo morebitno poseganje v posameznikovo duševno integriteto oz. pravico do zasebnosti. V nasprotnih primerih bomo opredelili manjkajočo vrednost.

²⁴ Gl. opombo 21.

²⁵ Gl. opombo 21.

²⁶ Menimo, da ta časovna omejenost zadostuje za potrebe naše analize.

Tabela 5.2.2.1: Delež analiziranih oseb glede na starost

Starost posameznika	Frekvenca	Odstotek
1 = polnoleten	107	59,11
2 = mladoleten	3	1,66
3 = ni mogoče določiti	71	39,23
Skupaj	181	100,00

Iz tabele 5.2.2.1 je razvidno skupno število enot analize (N = 181). Od tega je 59 % polnoletnih oseb, skoraj 2 % obravnavanih oseb je mladoletnih, pri 39 % pa starosti ni mogoče določiti.

V prvi tezi smo domnevali, da so v Slovenskih novicah tudi primeri prispevkov, ki neupravičeno identificirajo osebe upovedovanja. Glede na vlogo, ki jo posameznik zavzame v prispevku, lahko razlikujemo med etično neupravičeno oz. upravičeno identifikacijo. V tabeli 5.2.2.2 prikazujemo podrobnejšo razvrstitev analiziranih oseb glede na njihovo vlogo v prispevku. Iz rezultatov razberemo, da novinarji Slovenskih novic največkrat poročajo o sodnem osebju in organih pregona (skoraj 36 %) in družinskih članih, sorodnikih, prijateljih ali znancih osumljenca ali žrtve tragičnega dogodka (21,5 %). Osebe, katerih vloge lahko uvrstimo v kategorijo predkazenski in kazenski postopek,²⁷ obsegajo slabih 9 %.

Tabela 5.2.2.2: Delež oseb glede na posameznikovo vlogo

Vloga posameznika	Frekvenca	Odstotek
1 = osumljenec	7	3,9
2 = obdolženec	0	0,0
3 = obtoženec	4	2,2
4 = nepravnomočni obsojenec	5	2,8
5 = pravnomočni obsojenec	0	0,0
6 = žrtev	13	7,2

²⁷ Sem sodijo osumljenci, obdolženci, obtoženci in nepravnomočni ter pravnomočni obsojenci.

7 = član družine, sorodnik, prijatelj, znanec	39	21,5
8 = sosed	4	2,2
9 = priča	7	3,9
10 = sodno osebje in organi pregona	65	35,9
11 = neznani storilec	2	1,1
12 = drugo ali nedoločljivo	35	19,3
Skupaj	181	100,0

Iz tabele 5.2.2.3, ki prikazuje delež oseb glede na (ne)upravičenost identifikacije, razberemo, da novinarji pri več kot polovici oseb upovedovanja (več kot 51 %) niso spoštovali določil etike zasebnosti, v preostalih primerih (slabih 49 %) pa je bila identifikacija upravičena. Tako **smo potrdili tezo 1** o primerih spornih identifikacij oseb, vpletenih v tragični dogodek, s čimer Slovenske novice neupravičeno posegajo v posameznikovo pravico do zasebnosti.

Tabela 5.2.2.3: Delež oseb glede na upravičenost identifikacije

Identifikacija posameznika	Frekvenca	Odstotek
etično upravičena	34	48,6
etično neupravičena	36	51,4
Skupaj	70	100,0

V drugi tezi smo predpostavili, da prispevki s tragičnimi vsebinami obsegajo primere, v katerih domneva nedolžnosti ni spoštovana. Iz tabele 5.2.2.4 je razvidno, da je bila domneva nedolžnosti kršena pri petih analiziranih osebah, medtem ko je bila pri enajstih spoštovana. Še enkrat velja poudariti, da smo to določilo upoštevali le pri osumljencih, obdolžencih, obtožencih in nepravnomočnih obsojencih. Vidimo, da so Slovenske novice kršile domnevo nedolžnosti pri petih od skupno 16 oseb (31,25 %). V preostalih primerih pa so z vidika domneve nedolžnosti ravnale etično (68,75 %).

Tabela 5.2.2.4: Število oseb glede na spoštovanje domneve nedolžnosti

Domneva nedolžnosti	Frekvenca	Odstotek
1 = spoštovana	11	68,8
2 = nespoštovana	5	31,2
Skupaj	16	100,0

Tezo 2 – da so v prispevkih s tragičnimi vsebinami s tretje strani primeri nespoštovanja domneve nedolžnosti – **lahko potrdimo**; pri slabi tretjini analiziranih oseb (pri katerih je relevantno meriti to določilo) je prisotna tovrstna kršitev etike.

Naša tretja teza se nanaša na objavo zelo podrobnih oziroma intimnih informacij, za katere posameznik ne bi želel, da postanejo javne. Osredotočili smo se na podobne podatke iz življenja posameznika; poskušali smo ločiti in tako ločili informacije, ki so pomembne za razumevanje vsebine prispevka, od tistih, ki ne prispevajo k tovrstnemu razumevanju. Skratka, pri vsaki objavljeni podrobnosti iz posameznikove intimnosti smo skušali ugotoviti, ali je bila objava s stališča etike zasebnosti upravičena ali ne.

Iz tabele 5.2.2.5 je razvidno število vseh tistih analiziranih oseb, pri katerih Slovenske novice objavijo podatke iz intimnega življenja. Takih oseb je 68. Iz analize smo izločili osebe, pri katerih zaradi vloge, ki jo imajo v prispevku, intimnost ni kršena.

Rezultati kažejo, da so pri sedmih osebah podatki iz intimnega življenja neupravičeno objavljeni (10,3 %), pri 4 osebah (5,9 %) pa smo ugotovili povezanost in boljše razumevanje vsebine tragičnega dogodka ob hkratnem poznavanju podrobnosti iz posameznikove intimnosti. Pri skoraj 84 % vseh analiziranih oseb – pri katerih je tovrstna analiza relevantna – tovrstne podrobnosti niso objavljene.

Tabela 5.2.2.5: Število oseb, ki so z objavo podatkov iz intimnega življenja dodatno opredeljene

Podatki iz intimnega življenja	Frekvenca	Odstotek
---------------------------------------	------------------	-----------------

1 = upravičeno objavljeni	4	5,9
2 = neupravičeno objavljeni	7	10,3
3 = niso objavljeni	57	83,8
Skupaj	68	100,0

Zgornji rezultati **potrjujejo tudi tezo 3** – o primerih kršitve pravice do zasebnosti z neupravičeno objavo podatkov iz posameznikove intime: približno vsak deseti objavljeni podatek iz posameznikove zasebnosti ni relevanten za razumevanje opisane tragedije na tretji strani Slovenskih novic.

V nadaljevanju smo se osredotočili na pravico do dostojanstva in duševne integritete, ki morata biti zagotovljeni vsakemu posamezniku. V nalogi trdimo, da Slovenske novice z objavo natančnih opisov tragičnih dogodkov in čustev vpletenih oseb kršijo ti dve pravici.

Preden pogledamo rezultate analize, je treba povedati, da smo četrto tezo preverjali pri vseh osebah, ki v spremenljivki 2 zavzemajo vrednosti od 1 do 9 (torej brez prič, sodnega osebja in neznanih storilcev).²⁸

---

²⁸ Glej op. 20.

Iz tabele 5.2.2.6 vidimo, da je bilo 68 enot analize, ki katerih novinar natančno opisuje tragično dogajanje in/ali njihova čustva. Od tega je pravica do dostojanstva in duševne integritete pri 52 osebah spoštovana, kar predstavlja 72,2 %. Pri preostalih 20-ih osebah pa je prišlo do kršitve omenjene pravice (27,8 %).

Tabela 5.2.2.6: Število analiziranih oseb glede na spoštovanje pravice do dostojanstva in do duševne integritete

Pravica do dostojanstva in duševne integritete	Frekvenca	Odstotek
1 = spoštovana	52	76,5
2 = nespoštovana	16	23,5
Skupaj	68	100,0

Tezo 4 – da Slovenske novice kršijo etiko zasebnosti tudi z nespoštovanjem pravice do dostojanstva in duševne integritete – **lahko potrdimo**.

V prvem delu pete teze smo nakazali analizo vsebine fotografij, ki prikazujejo vpletene v tragični dogodek. Domnevali smo, da so prispevki s tretje strani opremljeni z etično spornimi fotografijami. Poudariti je treba, da smo pri analizi fotografij upoštevali samo tiste, ki prikazujejo osebe. Tako enota analize ostaja še vedno nespremenjena (oseba). Obravnavali smo torej samo identifikacijske fotografije. Tako tabela 5.2.2.7 kot spodnji graf 5.2.2.1 prikazujeta število obravnavanih fotografij.

Tabela 5.2.2.7: Število analiziranih identifikacijskih fotografij

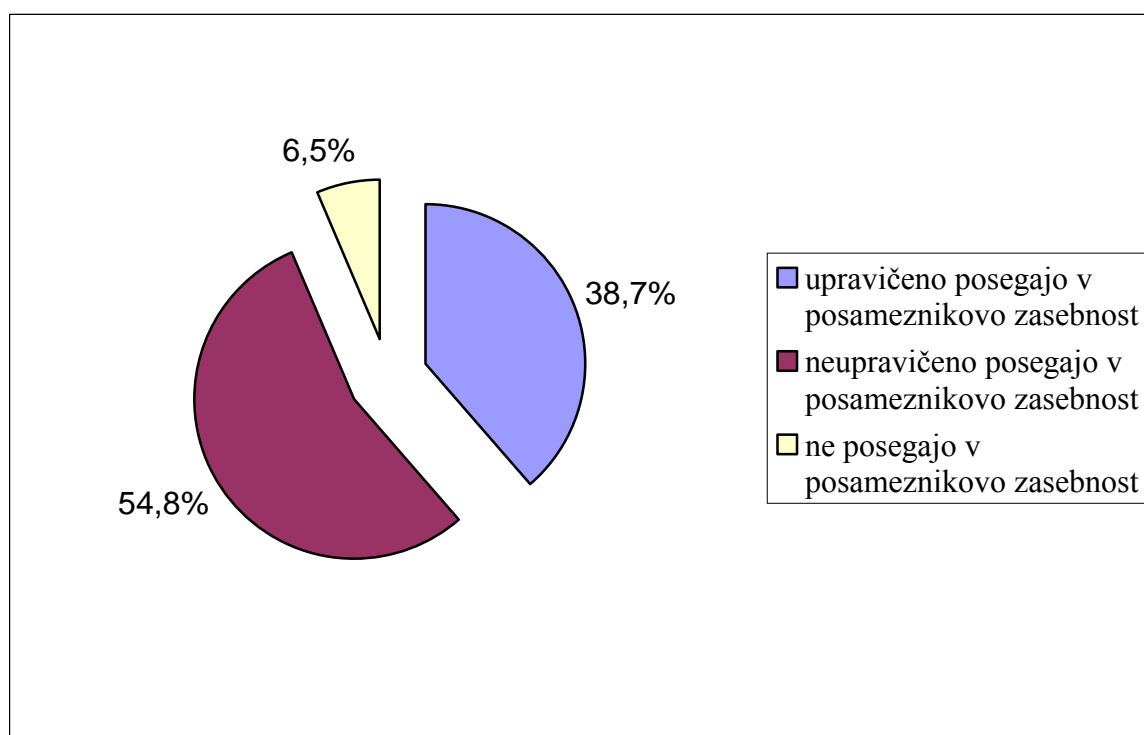
Število identifikacijskih fotografij	Frekvenca	Odstotek
1 = upravičeno posegajo v posameznikovo zasebnost	12	38,7
2 = neupravičeno posegajo v posameznikovo zasebnost	17	54,8
3 = ne posegajo v zasebnost	2	6,5

Vidimo, da je skupno število identifikacijskih fotografij 31. Od tega jih kar 17 neupravičeno posega v posameznikovo zasebnost. Tako **smo prvi del teze 5** – o objavi spornih fotografij, s katerimi Slovenske novice kršijo določila etike zasebnosti – **potrdili**.

Smiselno se zdi omeniti tudi to, da smo v vseh enotah vzorca našli 37 fotografij, od tega jih je kar 31 identifikacijskih. Pomeni, da 83,8 % vseh fotografij, ki ponazarjajo tragedijo, prikazujejo osebe. Med identifikacijskimi fotografijami je 12 takih, ki upravičeno posegajo v posameznikovo zasebnost, ker identificirajo osebe, ki zavzamejo vlogo vira informacij. Le 2 primera identifikacijskih fotografij sta bila etično nesporna. To razmerje prikazuje graf 5.2.2.1.

Graf 5.2.2.1: Število in delež analiziranih (ne)identifikacijskih fotografij

Na podlagi rezultatov grafičnega prikaza 5.2.2.1 lahko sklepamo, da Slovenske novice pogosto opremijo prispevke s tragičnimi vsebinami s fotografijami, ki identificirajo vpletene posameznike. Iz tabele 5.2.2.8 je razvidno, da je vsaka enota vzorca obsegala vsaj eno

(identifikacijsko) fotografijo – v povprečju so tovrstni prispevki opremljeni s tremi fotografijami, od tega sta vsaj dve fotografiji identifikacijski.

V drugem delu pete teze smo še predvideli, da vsak prispevek o tragediji vsebuje vsaj eno etično neprimerno fotografijo. Iz tabele 5.2.2.8 vidimo, da to velja za 11 enot vzorca, le v enem primeru so Slovenske novice upoštevale etična določila in tako ni bilo objavljene nobene sporne fotografije.

Tabela 5.2.2.8: Število analiziranih fotografij

Zaporedna številka analiziranega prispevka	Št. fotografij, ki <u>neupravičeno posegajo</u> v posameznikovo zasebnost	Št. fotografij, ki <u>ne posegajo</u> v posameznikovo zasebnost	Št. fotografij, ki ne prikazujejo oseb
1	3	1	1
2	2	0	2
3	4	0	0
4	2	0	1
5	1	0	0
6	1	0	0
7	1	0	0
8	3	2	0
9	0	2	0
10	1	0	1
11	3	2	0
12	3	0	1
Skupaj	24	7	6

Drugega dela teze 5 tako nismo v celoti potrdili.

Skratka, v vseh petih zastavljenih tezah smo domnevali, da Slovenske novice pri poročanju o tragedijah ne spoštujejo etike zasebnosti.

Z rezultati kvantitativne analize smo torej potrdili glavno tezo naloge, ki pravi, da Slovenske novice v prispevkih o tragedijah s tretje strani, ki so napovedani že na naslovnici, posegajo v posameznikovo pravico do zasebnosti. S tem pa kršijo profesionalni etični kodeks novinarjev.

5.3 KVALITATIVNA ANALIZA

Rezultate kvantitativne analize bomo sedaj dopolnili s študijami primerov. Strinjamo se z Zupanovo (2006: 54), da so posamezniki glede svoje zasebnosti najbolj občutljivi v fazi preiskave, »saj je takrat časovna oddaljenost od zločina (ki je za žrtve in njihove sorodnike boleča) najmanjša. Poleg tega so v tej fazi pred obtožnico določila glede varovanja zasebnosti najstrožja.« Tako predvidevamo, da bomo našli primere kršitev etike zasebnosti prav pri poročanju o predkazenskih postopkih, še preden je zoper osumljenca spisana obtožnica. Za ponazoritev vseh obravnavanih kršitev bomo navedli še nekatere druge primere, kjer pravica do zasebnosti ni spoštovana.

V prvi tezi smo pravilno napovedali, da so med analiziranimi osebami tudi take, pri katerih je identifikacija neupravičena. S primeri bomo ponazorili etično sporne identifikacije oseb, vpletenih v tragedije, objavljene na tretji strani Slovenskih novic. Omeniti je treba, da smo med upravičene identifikacije uvrstili vse polnoletne obtožence in obsojence, preostale pa k neupravičenim.²⁹ Poglejmo torej etično sporne primere.

V prispevku z naslovom: *Vesov umor obtičal v temi*³⁰ je žrtev umora neupravičeno identificirana. Beremo: »Junija 1998 so neznanci v Ljubljani s streli v glavo umorili 41-letnega Veselina Jovovića-Vesa«. Bralec izve podatke, kot so ime, priimek in starost žrtve umora, s katerimi lahko polno identificira posameznika. Identifikacija žrtve umora je sporna. Pomembno je še omeniti, da je žrtev identificirana tudi z objavo fotografije, pod katero v poudarjenem tisku piše polno ime.

V krepkem tisku pod naslovom *Sprva s sekiro, nato s pištolo*³¹ sta polno identificirana tako osumljenec kot žrtev družinskega pretepa: »Petdesetletni Marko Polič je v soboto zgodaj zjutraj v stanovanjski hiši v Brezju v Mariboru med preprirom najprej s sekiro večkrat udaril 27-letnega sina Andreja in ga potem še ustrelil z malokalibrsko pištolo.« Poleg imena, priimka, starosti in kraja bivanja obeh vpletenih oseb, iz besedila prispevka izvemo točen naslov kraja tragedije: »Sosedje manjše stanovanjske hiše na Dupleški cesti 77 v Brezju so radovedno pogledovali skozi okna svojih domov.« Še več: ena od fotografij prikazuje to

---

²⁹ Glej op. 18.

³⁰ Vojko Zakrajšek: Vesov umor obtičal v temi (Slovenske novice, 15. 9. 2005, stran 3).

³¹ Aleš Andlovič: Sprva s sekiro, nato s pištolo (Slovenske novice, 29. 8. 2005, stran 3).

stanovanjsko hišo, kar izvemo iz napisa pod njo: »Kraj tragedije na Dupleški cesti 77 v Mariboru.«

Tudi v prispevku *Sodili mu bodo za nož v srcu*³² sta že znotraj vodila neupravičeno identificirana osumljenec umora in žrtev, ki je mladoletna oseba, in bi jo moral novinar pred javnostjo še posebej zaščititi, saj mu tako naroča profesionalni kodeks novinarjev. Namesto tega je novinar imena in priimke polno zapisal, dodal starost in nekatere podatke o žrtvinih družinskih članih: »Šestnajstega septembra se bo začel sodni proces proti 20-letnemu Ljubljancu Dejanu Jeremiću, osumljenemu umora 17-letnega someščana Fahrudina Avdića; preti mu do petnajst let zapora. /.../ Šiškar se je zgrudil mrtev. Pokopali so ga v domovini njegovih staršev v Bosni in Hercegovini, položili so ga v grob, kjer že počiva njegov oče Šefik. Ko smo se pogovarjali s Fahrudinovo mamo Ismeto /.../« Z objavo teh podatkov novinar posega ne le v pravico do spoštovanja zasebnosti tako osumljenca kot žrtve, ampak ni dosleden tudi pri spoštovanju domneve nedolžnosti, kar bomo podrobneje obravnavali v nadaljevanju.

Tudi v prispevku *Petnajst let za umor partnerice*³³ je neupravičeno identificirana žrtev umora: »Osemtridesetletni Jožef Dolšak je za umor zunajzakonske partnerice, šest let mlajše Darinke Končan, dobil petnajst let zapora.« Poleg podatkov, ki upravičeno polno identificirajo obsojenca, so objavljeni tudi taki, s katerimi so vpletene osebe neupravičeno polno ali delno identificirane. Polno je na primer identificirana žrtev kaznivega dejanja (Darinka Končan), delno pa njena sestra Vlasta, o čemer priča naslednja poved. »Nazadnje se Končanova, čeprav jo je nekdanji partner vztrajno zasledoval, ni več pustila pregovoriti in se je zatekla k sestri Vlasti.« (podčrtala K. K.)

Rezultati kvantitativne analize so dokazali, da Slovenske novice pri poročanju o tragedijah domneve nedolžnosti ne spoštujejo vedno. Poglejmo primere.

V naslovu *Dvakrat zabodel ženo*³⁴ novinar uporablja trdilno obliko in tako obtoženca razglasi za krivca kaznivega dejanja, čeprav iz besedila izvemo, da končne sodbe še ni bilo: »Sojenje se bo nadaljevalo 20. septembra, ko naj bi senat po vseh predvidevanjih izrekel tudi sodbo.«

---

³² Boštjan Celec: *Sodili mu bodo za nož v srcu* (Slovenske novice, 31.8. 2005, stran 3).

³³ Primož Škerl: *Petnajst let za umor partnerice* (Slovenske novice, 6. 9. 2005, stran 3).

³⁴ Aleš Andlovič: *Dvakrat zabodel ženo* (Slovenske novice, 7. 9. 2005, stran 3).

Torej Slovenske novice v tem primeru ne spoštujejo določila, da pred pravnomočno sodbo nihče ni kriv. S tem smo potrdili ugotovitev Polerjeve (1997: 207), da »novinarji osumljene ali obtožene pogosto razglašajo za krive predvsem v glavnih naslovih svojih prispevkov, medtem ko v podnaslovu ali v vodilu nakažejo, da krivda še ni dokazana«.

Ugotovili smo tudi, da se povedi v besedilu, ki neupravičeno govorijo o krivdi (izražene v trdilnem naklonu), prepletajo s povedmi, ki z uporabo poročevalskega stilema za nedokazano kaznivo dejanje spoštujejo domnevo nedolžnosti. To potrjujejo naslednji primeri:

Mariborčan Slavko Fideršek je s kuhinjskim nožem na vikendu na Pohorju dvakrat zabodel ženo Dragico. /.../ Nesoglasja so se začela potem, ko si je Dragica Fideršek našla ljubimca in večkrat grozila z zahtevo po razvezi. Predvsem pod vplivom alkohola (oba naj bi imela resne težave s čezmernim pitjem) naj bi bila nasilna drug do drugega. /.../ Usodnega dne je Slavko Fideršek obiskal ženo na vikendu sredi Pohorja. Besedni spor je prerasel v nasilje. Slavko ji je najprej grozil, da jo bo ubil in zaklal, nato pa naj bi jo porinil na tla in jo zabodel najprej v zgornji del trebuha. Sledil je še vbod v prsni koš. (podčrtala K. K.)

Tudi v prispevku *Roparja na begu, milijoni obarvani*³⁵ beremo:

Po naših podatkih naj bi se konec tedna v policijskih prostorih za zaslišanje zvrstilo še nekaj osumljencev, toda vsì so bili strel v prazno. /.../ Roparjev tudi danes, tri dni po zločinu, niso odkrili, očitno pa ju iščejo le v Sloveniji, saj naj po naših podatkih ne bi zaprosili za pomoč kolegov iz sosednjih držav. /.../ sta nekaj pred deveto uro zjutraj v banko vkorakala mlajša, s pištolami oborožena in z lasuljami zamaskirana moška. Z grožnjo uslužbencem sta izsilila, da so jima izročili večjo vsoto denarja /.../. Po ropu sta odhitela čez Šušarski most in se napotila naprej proti Križankam, kjer so se za njima izgubile sledi.

S primeri bomo ponazorili tudi tretjo tezo, ki govori o neupravičenem poseganju Slovenskih novic v zasebnost z objavo zelo podrobnih oziroma intimnih informacij, za katere posameznik ne bi želel, da postanejo javne. Primeri kršitev posameznikove intimne:

»Očitano dejanje je Fideršek storil v stanju bistveno zmanjšane prištevnosti. Tistega dne je užival alkohol, čeprav ga zaradi jemanja pomirjevala lexaurina ne bi smel. /.../ Ker ima

---

³⁵ B. C.: Roparja na begu, milijoni obarvani (Slovenske novice, 13. 9. 2005, stran 3).

Slavko Fideršek težave s sluhom, si je lahko zatožno klop pomaknil bliže razpravnemu pultu.«³⁶

»Kakšno je bilo psihično stanje očeta med umorom, bodo ugotovili strokovnjaki. Sodeč po njegovem »prijaznem« pozdravu z iztegnjenim jezikom zbranim predstavnikom sedme sile, bi lahko dejali, da ni bil bistrega uma. Morda bodo rezultati krvi očeta in sina prinesli še kakšno presenečenje.«³⁷

»Zaradi Dolšakove nepripravljenosti na zdravljenje od alkoholne zasvojenosti Škoberne ni mogel napotiti obsojenega v pristojno ustanovo, kot je to zahteval Guček. /.../ Psihiatrično mnenje namreč ugotavlja, da Jožef dejanja ni načrtoval, obstaja tudi majhna verjetnost, da bi se komu utegnil maščevati.«³⁸ (podčrtala K. K.)

Menimo, da vsebina zgornjih podatkov presega funkcijo obveščanja, ker podrobno opisujejo zdravstveno in duševno stanje posameznika. Slovenske novice tako objavljajo podatke, do katerih javnost ni upravičena.

Intimna sfera obsega tudi čustva, ki so prisotna tako pri žrtvah in njihovih najbližjih kot tudi pri domnevnih storilcih in njihovih najbližjih, saj tragični dogodki prizadenejo tako ene kot druge. Tudi kršitev glede javnega prikaza posameznikovih čustev je veliko:

»Ob pogledu na sinovo truplo se je vendarle zlomil, vzela v roke telefonsko slušalko in poklical 113.«³⁹

»Pobesneli Dolšak jo je po preganjanju med bloki /.../ Morilec, ves v šoku, je pobegnil v gozd in spotoma izgubil orožje, ki ga jim do danes ni uspelo najti. /.../ Ne gre pozabiti, da so se nekatere priče tako zelo bale Dolšaka, da so obtoženca morali celo odstraniti z dvorane, da so sploh lahko govorile.«⁴⁰

---

³⁶ Glej opombo 34.

³⁷ Glej opombo 38.

³⁸ Glej opombo 30.

³⁹ Glej opombo 38.

⁴⁰ Glej opombo 30.

»/.../ je Ismeta zabrusila Dragutinu. Ni pa se mogla zadržati ob prihodu v dvorano ljubljanskega okrožnega sodišča, kjer se je postavila pred domnevnega morilca svojega sina in mu s tresočim glasom rekla /.../.«⁴¹

V četrti tezi smo predvideli, da Slovenske novice neupravičeno posegajo v dostojanstvo in duševno integriteto z objavo natančnih opisov dogajanja in posameznikovih čustev. Poglejmo nekaj takih opisov tragedije iz prispevka z naslovom *Sprva s sekiro, nato s pištolo*⁴², ki kršijo posameznikovo dostojanstvo in duševno integriteto:

Obračunavanje z besedami se je spremenilo v družinski pretep. Oče je pograbil sekiro in večkrat zamahnil proti sinu. Več udarcev po glavi je sina zbil po tleh, obležal je v mlaki krvi. Oče je nato pograbil še malokalibrsko pištolo in nezavestnega sina (ali je bil Andrej od silovitih udarcev s sekiro že mrtev, bo pokazala obdukcija) še ustrelil. Marko Polič je nato ob truplu čakal še slabih deset ur. Šele okrog poldneva je po telefonu poklical mariborski operativno-komunikacijski center. Doma je počakal na prihod policistov in se ni upiral aretaciji. Ko so policisti osumljenca odpeljali mimo vrste zbranih predstavnikov sedme sile, jim je pokazal jezik. Brez besed in z zajedljivim nasmehom na obrazu je stopil skozi vrata policijskega kombija. /.../ »Strel iz pištole? Sploh nisem vedel, da je imel sosed pištolo. Tudi ponoči me ni predramilo nikakršno pokanje,« je bil ves začuden najbližji sosed. Dejal nam še je, da je Marka Poliča poznal osebno, saj mu je večkrat pomagal pri gradnji hiše.«

Slovenske novice želijo pri poročanju o tragičnih dogodkih vključiti čim več podrobnosti iz zasebnega življenja oseb, vpletenih v dogodek, o katerem poročajo. Zato objavijo številne podatke, izjave in pričevanja različnih oseb, čeprav javnost ni upravičena do teh informacij. Kvalitativna analiza je potrdila Dayevo trditev (1991: 110), da mediji – v našem primeru Slovenske novice – izkoristijo posameznikovo neizkušenost v odnosu do medijev in tako objavijo tudi take podatke, ki posegajo v dostojanstvo in integriteto vpletene osebe.

Primerov podatkov, ki jih posamezniki (žrtve, osumljenci ter njihovi svojci in prijatelji ter očividci tragedije) v svoji prizadetosti in naivnosti zaupajo novinarjem, je veliko:

Ko smo se pogovarjali s Fahrudinovo mamo Ismeto, nam je postalo jasno, da se ne bo nikoli pobrala po vsem, kar jo je doletelo v zadnjem desetletju. »Kaj naj zdaj? Za koga naj sploh še živim? Nikogar nimam. Po Šefikovi smrti sem živela le še za sina, bil je edina skrb v mojem življenju. Nisva imela veliko, toda nekako sva se prebijala. Kako si je želel računalnik. Privarčevala sem toliko in mu ga pred dvema tednoma kupila. Tako srečen je bil,« so iz nje zavrele besede obupa. /.../ Šli so (šišenska

---

⁴¹ Glej opombo 33.

⁴² Glej opombo 28.

mladina, op. K. K.) mimo tivolskega zaprtega bazena, kjer je bil Fahrudin, ko je bil star šele devet let, priča tragični smrti svojega očeta. Kopala sta se, med plavanjem pa je Šefik doživel epileptični napad. Ob pogledu na negibnega očeta v vodi je Fahrudin jokal, tekal okrog bazena in prosil, naj mu pomagajo. Toda očetu ni bilo pomoči.

Predvidevamo, da je novinar te podrobne podatke izvedel šele v pogovoru z mamo umorjenega, kajti sam bi se do tako natančnih, celo intimnih podatkov, težko dokopal. Tako natančen opis dogajanja je nepotreben za funkcijo obveščanja. Takšen opis dogodkov ogroža dostojanstvo mrtve osebe. Strinjamo se z Retiefom (2002: 171), ki pravi, da je večina dogodkov dramatiziranih – s prikazovanjem jokajočih sorodnikov, mrtvih teles, krvavečih prizorov ipd.

Pred zaključkom raziskovalnega dela je treba s primeri iz analiziranih vsebin pojasniti še zadnjo, peto tezo, v kateri smo se omejili na fotografije, s katerimi novinarji še dodatno podkrepijo poročanja o tragičnih dogodkih. Predvidevali smo, da Slovenske novice kršijo etiko zasebnosti tudi z objavo identifikacijskih fotografij. Poglejmo nekaj opisov spornih fotografij:

Prispevek *Sodili mu bodo za nož v srcu* je opremljen z dvema spornima fotografijama, ki identificirata tako žrtev umora kot njegovo družino (očeta in mater). Oba slikovna prikaza sta tudi podnapisana: »Ismeta je v eni tragediji izgubila moža, v drugi pa sina.«, pod drugo fotografijo je zapisan citat: »Vse so mi vzeli, za koga naj sploh še živim?« so bile besede strte matere.

Opis družinske tragedije z naslovom *Iz usmiljenja še strel v glavo* je podkrepjen s tremi identifikacijskimi fotografijami (od skupno štirih objavljenih fotografij). Dve prikazujeta osumljenca umora; in sicer je na eni fotografiji viden njegov obraz, medtem ko na drugi ni viden, čeprav iz napisa ob robu izvemo: »Marka Poliča je sin tako dolgo ustrašoval in pretepal, da mu je končno prekipelo.« Tretja pa je osebna fotografija, ki prikazuje le žrtvin obraz, pod njo pa beremo: »Andreja Poliča bodo danes pokopali na dobravskem pokopališču.«

Tudi prispevek z naslovom *Petnajst let za umor partnerice* je opremljen z eno sporno fotografijo, ki žrtev tragedije polno identificira. To dodatno potrjuje še napis pod njo: »Nesrečna Darinka Končan«.

6. ZAKLJUČEK

V diplomskem delu smo se osredotočili na poročanje o tragedijah, objavljenih na tretji strani Slovenskih novic. V zvezi s tem nas je zanimalo predvsem, kakšen odnos ima ta časnik do etike zasebnosti. Znotraj tega pa še, kako poročati o tragičnih dogodkih, da sta hkrati zadovoljeni pravica javnosti do obveščenosti in do zasebnosti. Odgovor je enoten in pravi, da se morajo novinarji držati osnovnih etičnih načel, ki že v osnovi izključujejo neupravičeno poseganje v etiko zasebnosti ljudi, o katerih poročajo. O dogodkih, ki so v javnem interesu, torej tudi o tragedijah, morajo poročati na etično sprejemljiv način, pri čemer – med drugim – smejo pozabiti na pravico do zasebnosti.

Pri tem se nemudoma postavlja temeljno vprašanje, kako zavarovati človeka pred poskusi množičnih občil, da ga ne zlorabijo kot sredstvo za doseganje dobička. Pri tem zelo koristi poznavanje etike. Treba si je namreč prizadevati za etično sprejemljivo novinarstvo, ki človeka zmeraj nagovarja kot osebo, nikoli kot stvar, cilj in sredstvo (Ivanjko 1997: 1179). Toda rezultati analize so pokazali, da Slovenske novice neupravičeno posegajo v posameznikovo sfero zasebnosti z objavo podatkov, ki niso v javnem interesu.

Tako smo potrdili glavno tezo naloge, znotraj katere smo pravilno domnevali, da Slovenske novice o tragičnih dogodkih neprofesionalno in neodgovorno poročajo, kar se vidi v kršitvah etike zasebnosti. Obravnavane kršitve smo razdelili v naslednje skupine: sporna identifikacija vpletenih oseb, neupoštevanje domneve nedolžnosti, sporna objava intimnih podatkov, sporna objava podatkov, ki posegajo v posameznikovo dostojanstvo in njegovo integriteto, ter objava spornih identifikacijskih fotografij.

Strinjamo se s Korošcem (2002: 27), ki pravi, da so načela novinarske etike vse pogosteje kršena, kot tudi s Crnkovičem (1994: 1), ki meni, da sicer »vsaj približno razvidne predstave o korektnem novinarstvu obstajajo tudi pri nas – četudi jih je v praksi komaj opaziti.« In kje iskati vzroke za tako hitro širitev etično nesprejemljivega novinarstva, ki ga poznamo tudi v slovenskem medijskem prostoru?

Pri iskanju odgovora je razmišljanje treba preusmeriti na razvoj medijev. Ena izmed glavnih nalog (večine) medijev je nenehno pridobivanje zaupanja s strani javnosti. Tako morajo

mediji zagotavljati tudi etična merila. Pa vendar je analiza tragedij, objavljenih v Slovenskih novicah, potrdila primere v vseh omenjenih kategorijah kršitev etike zasebnosti.

Strinjamo se s Thomažovo (1996: 101), ki predlaga, da bi lahko do izognitve tovrstnih kršitev prišlo le ob vsakodnevem spoštovanju dejstva, da k novinarskemu poklicu nujno sodi tako rekoč »življenje z etičnim samovpraševanjem«. Pri tem pa je treba sposobnost za odkrivanje in obrambo etičnih meril vsrkavati in pospeševati v ustanovah, v katerih se časnikarji učijo svojih poklicnih spretnosti. »Etike ne bi smeli obravnavati kot razkošje, ki je ločeno od poklicnih znanj, marveč kot nekaj, kar je njihov sestavni del« (1996: 102).

Rezultati analize so pokazali, da so prispevki o tragedijah pogosto opremljeni tudi s fotografijami, ki dogodek vidno uprizorijo. Koširjeva (1996: 170) dodaja, da javnost hoče tovrstne uprizoritve, ker so nas mediji navadili nanje. In res, že bežen pogled na tretjo stran časnika z najvišjo naklado se ustavi na fotografijah, ki razkrivajo posameznikovo zasebnost. Tako smo tudi z analizo potrdili domnevo o objavi etično spornih fotografij, s katerimi so opremljeni analizirani prispevki.

Menimo, da bi morali novinarji vselej, ko poročajo o ljudeh, upoštevati tudi tisto, kar Rawls opredeljuje kot naravne dolžnosti. Pri tem gre namreč za to, da se od novinarja pričakuje, da pomaga sočloveku, ki se je znašel v stiski. Zato ne bi smel »povzročati neposredne in namerne škode drugim in bi moral preprečevati trpljenje, kjer koli je to mogoče« (Lambeth 1997: 45). To je namreč »tisti skrajni minimum, ki ga eno človeško bitje dolguje drugemu«, še dodaja. (1997: 46)

Skratka, zdi se, kot da uredniška politika Slovenskih novic, vsaj glede poročanja o tragedijah, ne ve ali pa ne želi vedeti, da lahko beseda zdravi, povzroča bolezen ali celo ubija, da je lahko orodje in orožje, ki torej lahko ali gradi ali ruši, oz. ohranja pri življenju ali ubija. Strinjamo se z Dolencem (1992: 28), ki pravi, da se zdravniki bolj kot novinarji zavedajo uporabe in zlorabe besed, ki je stvar odgovornosti posameznika, žal pa tudi odločitev drugih in predpostavljanih. Ugotavljanje učinkov posameznih besed, ki so z vidika etike zasebnosti nesprejemljive, pa bi lahko bilo predmet nove analize.

7. SEZNAM UPORABLJENE IN NAVEDENE LITERATURE

1. Agostinelli Xavier (1994): *Le droit à l'information face à la protection civile de la vie privée*. Aix-en-Provence: Librairie de l'Université.
2. Archard, David (1998): Privacy, the Public Interest and a Prurient Public. V Matthew Kieran (ur.): *Media Ethics*, 82–96. London: Routledge.
3. Belsey, Andrew (1992a): Privacy, publicity and politics. V Andrew Belsey in Ruth Chadwick (ur.): *Ethical Issues in Journalism and the Media*, 77–93. London and New York: Routledge.
4. Belsey, Andrew in Ruth Chadwick (1992b): Ethics and politics of the media: the quest for quality. V Andrew Belsey in Ruth Chadwick (ur.): *Ethical Issues in Journalism and the Media*, 1–4. New York: Routledge.
5. Benedik, Nika (2000): *Kolizija etičnih načel: primer poročanja o bolezni predsednika vlade Dr. Janeza Drnovška*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
6. Berden, Andrej (1999): Svoboda izražanja in zaščita posameznikov pred njeno zlorabo. *Pravna praksa* 18(15), 2–5.
7. Bertho Lavenir, Catherine (2000): *La démocratie et les médias au 20e siècle*. Paris: Armand Colin.
8. Bezjak, Branka in Matija Stepišnik (2004a): *Meja zasebnosti v razsodbi Evropskega sodišča*. Dostopno na <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/20/medjavno/> (20. marec 2006).
9. Bezjak, Branka in Matija Stepišnik (2004b): *Tiranija »radovednosti«*. Dostopno na <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/20/medjavno/> (20. marec 2006).
10. Bezjak, Branka in Matija Stepišnik (2004c): *Zasebnost na novinarskem častnem razsodišču*. Dostopno na <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/20/medjavno/> (20. marec 2006).
11. Brill, Patricia (2002): *Kršitve kodeksa novinarjev RS v rubriki Kronika časnika Dnevnik*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
12. Crnkovič, Marko (1994): O novinarski etiki. *Razgledi*, 23. 12., 1.
13. Day, Louis A. (1991): *Ethics in Media Communications: Cases and Controversies*. Belmont, California: Wadsworth Publishing Company.
14. Dolenc, Anton (1992): O etiki javne besede. *Slovenec*, 13. 6., 28.

15. Drčar-Murko, Mojca (1989): Novinarska poklicna etika – oporni steber pluralistične družbe. V Dušan Snoj (ur.): *Omejitve javne besede*, 159–166. Ljubljana: ČGP Delo – Tozd Gospodarski vestnik.
16. Encabo, Manuel Nuñez (1996): Časnikarska etika. V Marjan Sedmak (ur.): *Mediji, etika in deontologija*, 63–79. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
17. Erjavec, Karmen (1998): *Koraki do kakovostnega novinarskega prispevka*. Ljubljana: Jutro.
18. Erjavec, Karmen (1999): *Novinarska kakovost*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
19. Finžgar, Alojzij (1985): *Osebnostne pravice*. Ljubljana: SAZU.
20. Gauthier, Candace C. (2003): Privacy Invasion by the News Media: Three Ethical Models. *Journal of Mass Media Ethics* 17(1), 20–34.
21. Goodwin, Gene in Ron F. Smith, (1994): *Grouping for Ethics in Journalism*. Tretja izdaja. Iowa: Iowa State University Press.
22. Gordon, A. in dr. (1996): *Controversies in Media Ethics*. White Plains: Longman.
23. Husselbee, Paul L. (1994): Respecting Privacy in an Information Society: A Journalist's Dilemma. *Journal of Mass Media Ethics* 9(3), 145–156.
24. Ivanjko, Šime (1997): Moralno varstvo in medijsko sojenje (novinarska etika). *Podjetje in delo* (Dnevi slovenskih pravnikov, od 23. do 25. oktobra 1997 v Portorožu), 23(6–7), 1177–1196.
25. Jarc, Matjaž (2001): Javni – civilizacijski in kulturni – interes na področju medijev. *Medijsko pravo* 20(1), 8–10.
26. Kečanovič, Bečir (2002): Pravice posameznika in svoboda medijev. *Slovenska uprava* 2(2), 22–25.
27. Klampfer, Friderik (2005): Pravica do zasebnosti, interes javnosti in »Jurigate«. *Dialogi* 41(5–6), 38–52.
28. Korošec, Damjan (2000): Kazenskopravno varstvo časti in svoboda medijev. *Pravna praksa* 19(11), 52.
29. Korošec, Tomo (1998): *Stilistika slovenskega poročevalstva*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
30. Korošec, Tomo (2002): Razčlemba razžalitev v tiskanih medijih. V Niko Toš (ur.): *Razžalitve v tiskanih medijih*, 3–30. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
31. Košir, Manca (1988): *Nastavki za teorijo novinarskih vrst*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

32. Košir, Manca in Melita Poler (1996): Utemeljitev novinarske etike in svoboda slovenskih novinarjev. V Marjan Sedmak (ur.): *Mediji, etika in deontologija*, 9–26. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
33. Kovač, Edvard (1996): Meč, pero, kamera. V Marjan Sedmak (ur.): *Mediji, etika in deontologija*, 5–8. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
34. Krivic, Matevž, Simona Zatler (2000): *Svoboda tiska in pravice posameznika: pravica do popravka in pravica do odgovora v slovenski zakonodaji*. Ljubljana: Mediawatch.
35. Lambeth, Edmund (1997): *Časnikarstvo kot zaveza: poklicna etika*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
36. McManus, John H. (1994): *Market-Driven Journalism: Let the Citizen Beware?* Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage Publications.
37. Pirc Musar, Nataša in dr., ur. (2005): *Novela zakona o dostopu do informacij javnega značaja: Kako in kdaj uporabljati test javnega interesa?* Ljubljana: Ministrstvo za javno upravo RS in Pooblaščenec za dostop do informacij javnega značaja.
38. Polajnar-Pavčnik, Ada (1994): Nekateri civilnopravni vidiki varstva pred posegi v človekovo zasebnost. *Podjetje in delo* 20(5–6), 605–611.
39. Poler, Melita (1997): *Novinarska etika*. Ljubljana: Magnolija.
40. Poler Kovačič, Melita (2004): Podobe (slovenskega) novinarstva: o krizi novinarske identitete. V Melita Poler Kovačič in Monika Kalin Golob (ur.): *Poti slovenskega novinarstva – danes in jutri*, 85–113. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
41. Resolucija št. 1003 parlamentarne skupščine Sveta Evrope o etičnih načelih časnikarstva (1995). V Alenka Leskovic in Marko Polutnik (ur.): *Predpisi o novinarjih in medijih z uvodnimi pojasnili Marjana Sedmaka in Jane Urbas*, 245–253. Ljubljana: ČZ Uradni list Republike Slovenije.
42. Retief, Johan (2002): *Media Ethics: an Introduction to Responsible Journalism*. Oxford: Oxford University Press.
43. Rovšek, Jernej (2005): *Zasebno in javno v medijih: pravna ureditev in praksa v Sloveniji*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
44. Rozenberg, Joshua (2004): *Privacy and the press*. New York: Oxford University Press Inc.
45. Sedmak, Marjan, Jana Urbas (1995): *Predpisi o novinarjih in medijih*. Ljubljana: Časopisni zavod Uradni list Republike Slovenije.
46. *Slovar slovenskega knjižnega jezika* (1994). Ljubljana: DZS.

47. Smith, Robert Ellis (1994): The Right Versus the Need to Publish. *Journal of Mass Media Ethics* 9(4), 230–234.
48. Splichal, Slavko (1990): *Analiza besedil: statistična obravnava jezikovnih podatkov v družboslovnih raziskavah*. Ljubljana: Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo.
49. Šinkovec, Janez (1996a): Zasebnost in sredstva javnega obveščanja. *Podjetje in delo* 22(5–6), 903–914.
50. Šinkovec, Janez (1996b): Domneva nedolžnosti in svoboda medijev. *Pravna praksa* 3(4), 35–36.
51. Tekavec, Janez (2001): Medijsko sojenje. *Medijska preža* (10), 23–24.
52. Thomaš, Barbara (1996): Odločanje v spornih primerih. V Marjan Sedmak (ur.): *Mediji, etika in deontologija*, 101–135. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
53. Virant, Gregor (2005): [nagovor] V Nataša Pirc Musar (ur.) in dr.: *Novela Zakona o dostopu do informacij javnega interesa: Kako in kdaj uporabljati test javnega interesa*, 7. Ljubljana: Ministrstvo za javno upravo RS in Pooblaščenec za dostop do informacij javnega značaja.
54. Vreg, France (1996): Sodobna dilema medijev: kje so meje med zasebnostjo in pravico do informiranja? *Teorija in praksa* 33(3), 408–423.
55. Zatler, Simona (1996): *Svoboda obveščanja in pravno varstvo osebnostnih pravic*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede (študijsko gradivo)
56. Zupan, Tinkara (2006): *Etika zasebnosti pri poročanju o kazenskih postopkih*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede
57. Winch, Samuel P. (1996): Moral Justifications for Privacy and Intimacy. *Journal of Mass Media Ethics* 11(4), 197–209.

7.1 DOKUMENTI, DOSTOPNI NA SPLETU

1. *Kazenski zakonik Republike Slovenije*. Dostopno na http://www2.gov.si/zak/zak_vel.nsf/zakposop/1994-01-2167?OpenDocument (20. maj 2006).
2. *Kodeks novinarjev RS (1991)*. Dostopno na <http://www.uta.fi/ethicnet/slovenia.html> (5. februar 2005).
3. *Kodeks slovenskih novinarjev (2002)*. Dostopno na http://www.razsodisce.org/razsodisce/kodeks_ns_txt.php (14. marec 2006).
4. *Konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin*, ki je pričela veljati 1. novembra 1998. Dostopno na <http://www.varuh-rs.si/index.php?id=108#73> (25. september 2006).
5. *Mednarodni pakt o državljskih in političnih pravicah*. Sprejet in razglašen z resolucijo Generalne skupščine Združenih narodov 2200 A (XXI), 16. decembra 1966. Dostopno na <http://www.ip-rs.si/index.php?id=229> (20. maj 2006).
6. *Splošna deklaracija o človekovih pravicah*. Sprejela in razglasila jo je Generalna skupščina Združenih narodov 10. decembra 1948 z resolucijo 217 A (III). Dostopno na <http://www.ip-rs.si/index.php?id=221> (20. november 2006).
7. *The Press Complaints Commission Code of Practice*, ki je bil sprejet s strani *The Press Complaints Commission (Pritožbena komisija za tisk)* 13. junija 2005. Dostopno na <http://www.pcc.org.uk/cop/practice.html> (15. november 2006).
8. *Ustava Republike Slovenije*, sprejeta 23. decembra 1991. Dostopna na http://www.gov.si/dz/si/aktualno/spremljanje_zakonodaje/ustava/ustava_rs.html (28. marec 2006).
9. *Zakon o kazenskem postopku*. Dostopno na http://www2.gov.si/zak/zak_vel.nsf/zakposop/1994-01-2168?OpenDocument (20. junij 2006).
10. *Zakon o medijih*, sprejet na seji Državnega zbora 25. aprila 2001. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200135&stevilka=2043> (28. marec 2006).

PRILOGA A: Opredelitev pravice do obveščnosti v nacionalnih in mednarodnih dokumentih

Tako kot vse pravice, je tudi pravica javnosti do obveščnosti zagotovljena in omejena s številnimi dokumenti, sprejetimi tako na nacionalni kot na mednarodni ravni.

Med domače predpise, ki obravnavajo pravico do obveščanja, uvrščamo *Ustavo Republike Slovenije*, ki v 39. členu pravi, »/z/agotovljena je svoboda izražanja misli, govora in javnega nastopanja, tiska in drugih oblik javnega obveščanja in izražanja. Vsakdo lahko svobodno izbira, sprejema in širi vesti in mnenja. Vsakdo ima pravico dobiti informacijo javnega značaja, za katero ima v zakonu utemeljen pravni interes, razen v primerih, ki jih določa zakon.«

Tudi *Kodeks slovenskih novinarjev* v preambuli določa pravico javnosti do čim boljše informiranosti, saj pravi:

Obveščnost javnosti je temelj delovanja sodobnih družb in je pogoj za delovanje demokratičnega sistema. Da bi zagotovili pravico javnosti do obveščnosti, morajo novinarji vedno braniti načela svobode zbiranja in objavljanja informacij in pravico do izražanja mnenj. Novinarji so dolžni predstavljati celovito sliko dogodkov in svoje delo, ob spoštovanju pravic drugih, opravljati natančno in vestno. Takšno delo je temelj verodostojnosti novinarjev. Kodeks velja za besedilo, fotografijo, sliko in zvok.

Pravico do svobode obveščanja in njene omejitve opredeljujejo tudi *Kazenski zakonik Republike Slovenije*, *Zakon o obligacijskih razmerjih* ter *Zakon o avtorskih in sorodnih pravicah*. Prav tako je pravica do svobode izražanja zajeta tudi v številnih mednarodnih dokumentih. Na primer *Konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin* v 10. členu zagotavlja: »Vsakdo ima pravico do svobodnega izražanja. Ta pravica obsega svobodo mišljenja ter sprejemanja in sporočanja obvestil in idej brez vmešavanja javne oblasti in ne glede na meje.«

Podobno beremo v 19. členu *Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah*, ki se glasi, da »/n/ihče ne sme biti nadlegovan zaradi svojih mnenj. Vsakdo ima pravico do svobodnega izražanja; s to pravico je mišljeno svobodno iskanje, sprejemanje in širjenje vsakovrstnih informacij in idej, ne glede na državne meje, v ustni, pisni, tiskani ali umetniški obliki ali na katerikoli drug svobodno izbran način /.../.« Tudi v uvodu *Münchenske*

deklaracije o dolžnostih in pravicah je zapisana pravica do obveščanja, svobode izražanja in kritike vsakega človeškega bitja. (Sedmak, Urbas, 1995)

Hkrati je tako v *Deklaraciji o sredstvih množičnega komuniciranja in človekovih pravicah* v tretjem odstavku razdelka A kot tudi v 7. členu *Resolucije št. 1003 parlamentarne skupščine Sveta Evrope o etičnih načelih časnikarstva* še posebej izpostavljeno, da morajo mediji upoštevati posameznikovo pravico do obveščanja, in torej služiti naslovnikom. (Sedmak, Urbas 1995)

Pravico do obveščenosti je mogoče omejiti samo z drugimi pravicami, ki so zakonsko opredeljene. O tem priča tudi 29. člen *Splošne deklaracije o človekovih pravicah*, ki zatrjuje, da so lahko pravice in svoboščine omejene »samo tako, kot to določa zakon, in sicer izključno zaradi zagotovitve dolžnega priznavanja in spoštovanja pravic in svoboščin drugih oseb ter v skladu s pravičnimi zahtevami morale, javnega reda in splošne blaginje demokratične družbe«. To pravico je torej moč omejevati le s pravicami drugih in v primerih, ki jih določajo zakoni in predpisi; njeno uveljavljanje s poseganjem v svobodo drugega ni dovoljeno. Strinjamo se z Benedikovo (2000: 10), da so določene omejitve namreč nujne, »še več, so celo pogoj za njeno uveljavljanje.« Tudi Drčar-Murkova (1989: 164) pravi, da je »/p/osredovanje resnice /.../ v določenih primerih upravičeno omejiti, če bi poseglo na področje, pri obravnavanju katerih zahteva poklicna etika posebno tankočutnost in varovanje zasebnosti«.

Pravica do obveščenosti je v sodobnem medijskem prostoru pogosto v koliziji s še eno pomembno posameznikovo pravico, in sicer pravico do zasebnosti. Pri svojem delu se namreč novinarji pogosto izgovarjajo na pravico javnosti do obveščenosti, ko neupravičeno vdirajo v posameznikovo zasebnost in objavljajo informacije o ljudeh in dogodkih, do katerih pa javnost ni upravičena.

PRILOGA B: Javni interes, kot ga opredeljuje britanski Kodeks pritožbene komisije za tisk (The Press Complaints Commission Code of Practice)

Naloga Pritožbene komisije za tisk (The Press Complaints Commission) je zagotavljanje upoštevanja Kodeksa, ki sta ga oblikovali časopisna industrija in industrija periodičnega tiska in ki ga je sprejela Komisija 7. avgusta 2006.

Omenjeni Kodeks podrobneje opredeljuje javni interes v petih točkah. In sicer pravi:

6. K javnemu interesu uvrščamo:

- i) odkrivanje ali razkrinkanje zločinov ali neetičnih dejanj,
- ii) zaščito zdravja in varnosti ljudi,
- iii) zavajanje javnosti z dejanji ali izjavami tako s strani posameznika kot organizacije.

7. Svoboda govora kot taka je v interesu javnosti.

8. Kadarkoli se v tisku navaja javni interes, bo Komisija zahtevala, da uredniki v celoti prikažejo, v čem je javni interes upravičen.

9. Komisija bo upoštevala, v kakšni meri je bilo gradivo objavljeno.

10. V primerih, ki obravnavajo otroke, mlajše od 16 let, morajo uredniki dokazati izjemen javni interes, da bi tako lahko dali prednost javnosti pred otrokovimi pravicami.

PRILOGA C: Opredelitev pravice do zasebnosti v nacionalnih in mednarodnih dokumentih

Tudi pravica do zasebnosti je opredeljena in omejena s številnimi dokumenti, sprejetimi tako na nacionalni kot na mednarodni ravni.

Med domače predpise, ki obravnavajo pravico do zasebnosti, sodi *Ustava Republike Slovenije*, ki v 35. členu zagotavlja »nedotakljivost človekove telesne in duševne celovitosti, njegove zasebnosti ter osebnostnih pravic.«

Pravico do zasebnosti vsebuje tudi *Kodeks slovenskih novinarjev*. V 20. členu namreč določa, da »/n/ovinar spoštuje pravico posameznika do zasebnosti in se izogiba senzacionalističnemu in neupravičenemu razkrivanju njegove zasebnosti v javnosti. Poseg v posameznikovo zasebnost je dovoljen le, če za to obstaja javni interes. /.../ Novinar se mora zavedati, da lahko z zbiranjem ter objavo informacij in fotografij škodi posameznikom, ki niso vajeni medijske in javne pozornosti.«

K obrazložitvi 35. člena Ustave Kečanovič (2002: 23) navezuje še 34. člen, ki določa pravico vsakogar do osebnega dostojanstva in varnosti, in 38. člen Ustave, ki zagotavlja pravico vsakogar do učinkovitega varstva osebnih podatkov.

Tudi številni dokumenti na mednarodni ravni definirajo pravico do zasebnosti. Med njimi:

Splošna deklaracija o človekovih pravicah v 12. členu določa, da »nikogar ni dovoljeno nadlegovati s samovoljnim vmešavanjem v njegovo zasebno življenje, v njegovo družino, v njegovo dopisovanje in tudi ne z napadi na njegovo čast in ugled«.

Podobno tudi *Mednarodni pakt o državljskih in političnih pravicah* v 17. členu zagotavlja, da se »nikomur ne sme nihče samovoljno ali nezakonito vmešavati v zasebno življenje, v družino, v stanovanje ali dopisovanje in ga tudi ne nezakonito žaliti ali škodovati njegovemu ugledu. Vsakdo ima pravico do zakonitega varstva proti takšnemu ravnanju, žalitvam ali škodovanju«.

Zelo pomemben dokument je *Konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin*, ki v 8. členu prav tako opredeljuje pravico do zasebnosti kot »pravico do spoštovanja svojega zasebnega in družinskega življenja, svojega doma in dopisovanja.«

Svet Evrope se z zasebnostjo natančno ukvarja tudi v drugem odstavku *razdelka C Deklaracije o sredstvih množičnega komuniciranja in človekovih pravicah*⁴³, ki se glasi:

Pravica do spoštovanja zasebnega življenja vsebuje pravico do življenja z najmanjšim mogočim vmešavanjem. V njen okvir sodijo zasebno, družinsko in domače življenje, fizična in moralna celovitost, čast in ugled, zahteva, da nikogar ni dovoljeno predstaviti v slabi luči, nerazširjanje nepotrebnih in nadležnih dejstev, objava zasebnih fotografij brez odobritve, zaščita pred vohunstvom in indiskretnostjo, varstvo pred zlorabo zasebnih komunikacij ...

O pravici do zasebnosti beremo tudi v Münchenski deklaraciji (Sedmak, Urbas 1995), ki hkrati opredeljuje tudi ravnanje novinarjev v Sloveniji, ker so poleg časnikarskih sindikatov Švice ta dokument podpisali tudi časnikarski sindikati Evropske unije. K slednji pa je od leta 2005 priključena tudi naša država.

---

⁴³ Deklaracijo je 23. januarja 1970 soglasno sprejela Posvetovalna skupščina Sveta Evrope (Sedmak, Urbas 1995: 237).